

Στρατηγικά έργα LIFE

Γεφυρώνουν το χάσμα μεταξύ στρατηγικής και υλοποίησης, όμως ο αντίκτυπός τους δεν είναι απόλυτα ξεκάθαρος

Περιεχόμενα

Σημείο

01-14 | **Κύρια μηνύματα** 01

01-07 | Το θέμα και η σημασία του

08-14 | Τα ευρήματα και οι συστάσεις μας

15-52 | **Οι παρατηρήσεις μας αναλυτικότερα** 02

15-28 | Τα στρατηγικά έργα LIFE παρέχουν συνολικά πολύτιμη υποστήριξη, υπάρχουν όμως αδυναμίες στην προτεραιοποίηση των αναγκών

15-22 | Η έννοια των στρατηγικών έργων LIFE έγκειται στην υποστήριξη της υλοποίησης στρατηγικών για το περιβάλλον και το κλίμα

23-28 | Τα στρατηγικά έργα δεν είναι πάντοτε ευθυγραμμισμένα με τα σημαντικότερα περιβαλλοντικά προβλήματα των κρατών μελών

29-52 | Το δυναμικό των στρατηγικών έργων LIFE δεν έχει αξιοποιηθεί πλήρως και ο αντίκτυπός τους δεν είναι απόλυτα σαφής

29-41 | Ασυνέπειες εμφανίζουν τα στρατηγικά έργα ως προς την προσέγγιση που ακολουθούν για την κινητοποίηση πρόσθετης χρηματοδότησης και τη διάδοση αποτελεσμάτων

42-47 | Προκλήσεις για τη διατήρηση των αποτελεσμάτων

48-52 | Ασαφής η συμβολή των στρατηγικών έργων LIFE στην υλοποίηση των υποκείμενων στρατηγικών και στόχων της ΕΕ

Παράρτημα

Παράρτημα I – Σχετικά με τον έλεγχο

Παράρτημα II – Επισκόπηση των 22 στρατηγικών έργων LIFE στο δείγμα μας

Συνομογραφίες

Γλωσσάριο

Απαντήσεις της Επιτροπής

Χρονογραμμή

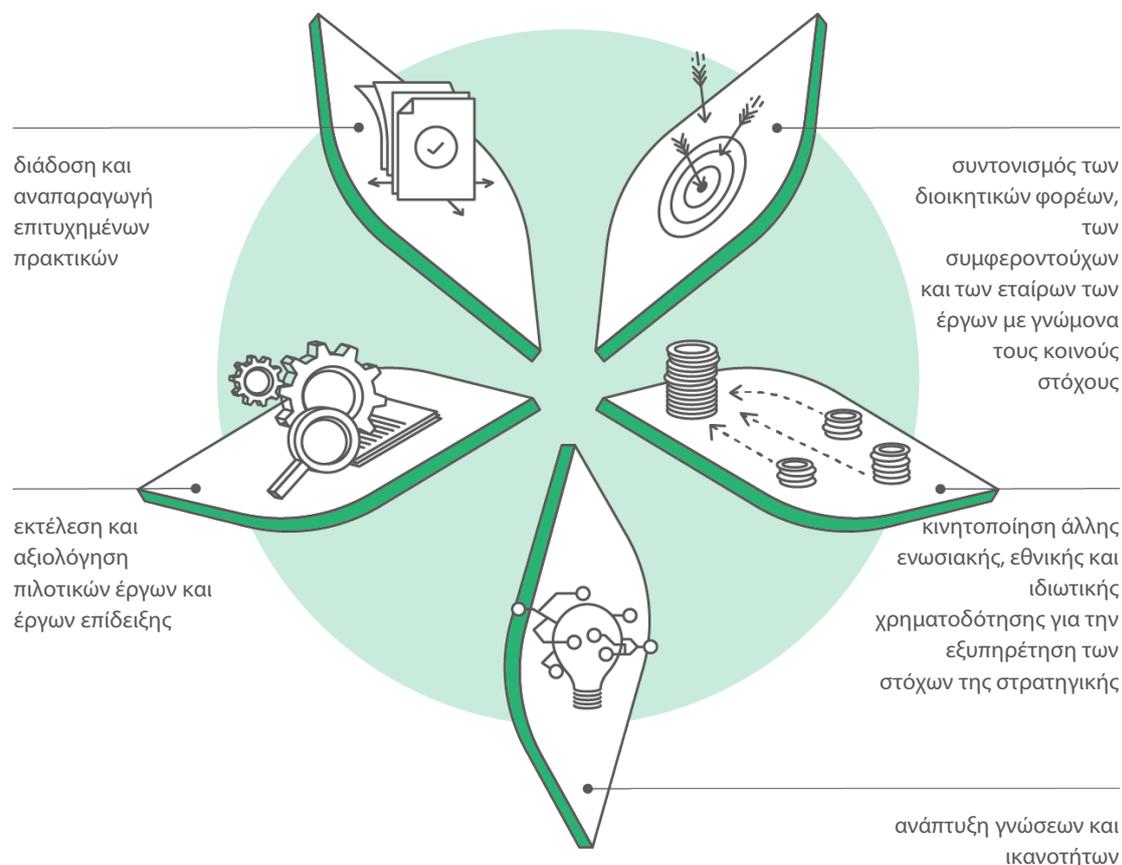
Κλιμάκιο ελέγχου

Κύρια μηνύματα

Το θέμα και η σημασία του

- 01** Δρομολογηθέν το 1992, το πρόγραμμα LIFE χρηματοδοτεί έργα που υποστηρίζουν τις πολιτικές της ΕΕ για το περιβάλλον και το κλίμα. Τελεί υπό τη διαχείριση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και του Ευρωπαϊκού Εκτελεστικού Οργανισμού για το Κλίμα, τις Υποδομές και το Περιβάλλον (CINEA) και στηρίζει πρωτοβουλίες όπως η [Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία](#) και η [στρατηγική της ΕΕ για τη βιοποικιλότητα με ορίζοντα το 2030](#). Για την περίοδο προγραμματισμού 2014-2020, το πρόγραμμα LIFE διέθετε προϋπολογισμό ύψους 3,5 δισεκατομμυρίων ευρώ, ο οποίος στη συνέχεια αυξήθηκε σε 5,4 δισεκατομμύρια ευρώ για την περίοδο 2021-2027. Το LIFE έχει χρηματοδοτήσει κατά βάση έργα που εστιάζουν στη διατήρηση της φύσης και της βιοποικιλότητας ή στη βελτίωση του περιβάλλοντος και του κλίματος.
- 02** Το 2014, η Επιτροπή εισήγαγε στο πρόγραμμα τα ολοκληρωμένα έργα LIFE και, από το 2021 και μετά, ακολούθησαν τα στρατηγικά έργα. Σκοπός και των δύο αυτών τύπων έργων (εφεξής «στρατηγικά έργα») είναι να συνδράμουν τα κράτη μέλη της ΕΕ στην υλοποίηση των προβλεπόμενων στην ενωσιακή νομοθεσία σχεδίων και στρατηγικών για το περιβάλλον και το κλίμα σε ευρύτερη εδαφική κλίμακα. Επιδίωξή τους είναι να άρουν τα εμπόδια στην υλοποίηση των υποκείμενων στρατηγικών. Ο συντονισμός τους είναι συνήθως έργο των δημόσιων διοικήσεων και τα έργα έχουν κατά μέσο όρο οκταετή διάρκεια ζωής. Στο [γράφημα 1](#) παρουσιάζονται οι συνήθεις δραστηριότητές τους.

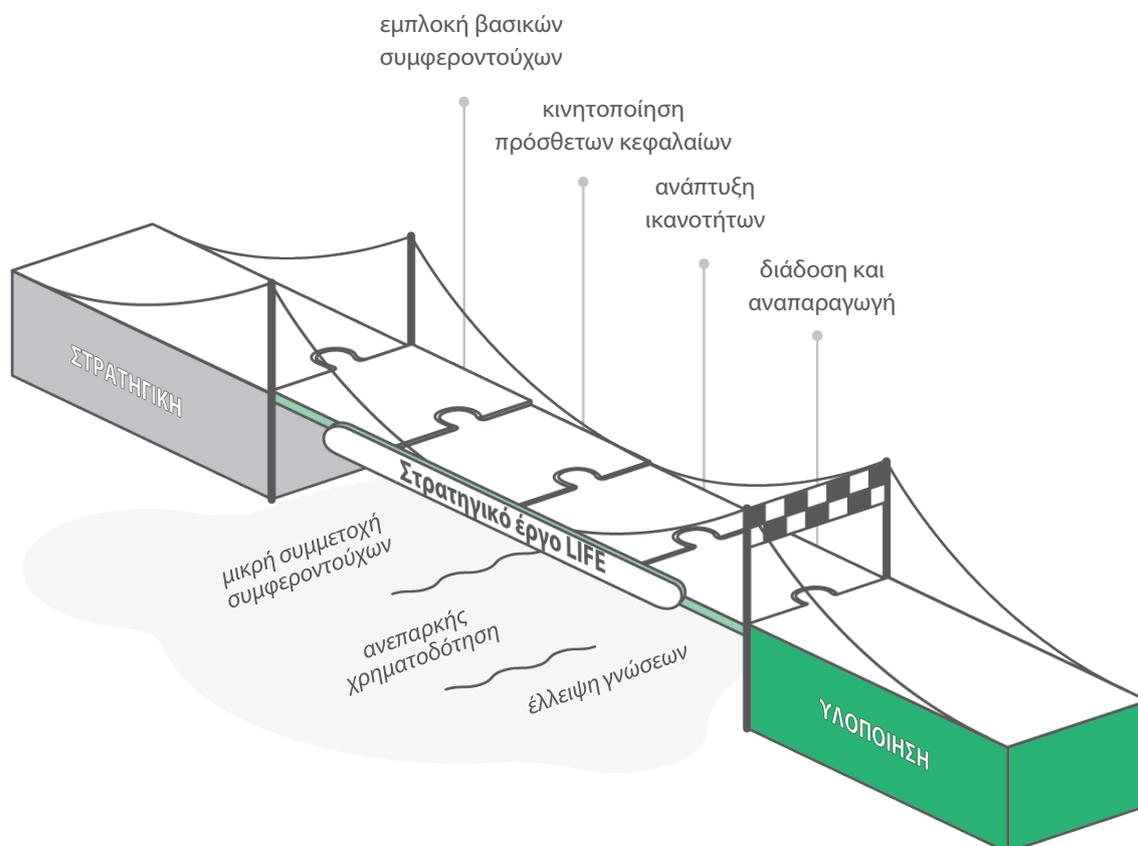
Γράφημα 1 | Συνήθειες δραστηριότητες των στρατηγικών έργων του προγράμματος LIFE

Πηγή: ΕΕΣ.

- 03** Το πρόγραμμα LIFE χορήγησε 701 εκατομμύρια ευρώ σε 70 στρατηγικά έργα κατά την περίοδο προγραμματισμού 2014-2020 (από 7 έως 16 εκατ. ευρώ ανά έργο). Κατά την περίοδο 2021-2027, μέχρι τον Απρίλιο του 2025 είχαν διατεθεί 436 εκατομμύρια ευρώ σε ακόμη 25 στρατηγικά έργα (από 10 έως 30 εκατ. ευρώ ανά έργο).
- 04** Τα στρατηγικά έργα LIFE θεσπίστηκαν με σκοπό να συμβάλλουν καταλυτικά στην υλοποίηση των σχεδίων και στρατηγικών για το περιβάλλον και το κλίμα που ανέπτυξαν οι αρχές των κρατών μελών κατ' εφαρμογή της νομοθεσίας της ΕΕ ([γράφημα 2](#)). Η Επιτροπή τα προώθησε επίσης ως μέσο προσέλκυσης πρόσθετης χρηματοδότησης στους εν λόγω τομείς πολιτικής. Καθώς τα έκρινε αποτελεσματικά, η Επιτροπή διατήρησε τη σχετική χρηματοδότησή τους στο πλαίσιο του προγράμματος LIFE για την περίοδο 2021-2027, διευρύνοντας παράλληλα το πεδίο εφαρμογής τους.

Γράφημα 2 | Τα στρατηγικά έργα του προγράμματος LIFE επιδιώκουν να γεφυρώσουν το χάσμα μεταξύ στρατηγικής και υλοποίησης

Πηγή: ΕΕΣ.

- 05** Με τον εν προκειμένω έλεγχο αξιολογήσαμε την αποτελεσματικότητα των στρατηγικών έργων LIFE ως εργαλείου το οποίο βοηθά τα κράτη μέλη να υλοποιούν συγκεκριμένα βασικά σχέδια και στρατηγικές που στοχεύουν στην επίτευξη των περιβαλλοντικών και κλιματικών στόχων της ΕΕ. Συγκεκριμένα, εξετάσαμε κατά πόσον η Επιτροπή είχε σχεδιάσει το πλαίσιο στρατηγικών έργων με τρόπο ώστε να ανταποκρίνεται αποτελεσματικά στον σκοπό του και κατά πόσον είχαν επιτευχθεί οι στόχοι για δείγμα έργων που επιλέξαμε προς έλεγχο.
- 06** Για τους σκοπούς της αξιολόγησής μας, αξιοποιήσαμε την πείρα που αποκτήθηκε και τα διδάγματα που αντλήθηκαν από την περίοδο προγραμματισμού 2014-2020 και εξετάσαμε τον τρόπο με τον οποίο ενσωματώθηκαν στον σχεδιασμό στρατηγικών έργων της περιόδου 2021-2027. Στο [γράφημα 3](#) παρουσιάζεται ο τρόπος με τον οποίο συλλέξαμε τα ελεγκτικά τεκμήρια.

Γράφημα 3 | Συλλογή ελεγκτικών τεκμηρίων από διάφορες πηγές

ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ

συναφών δεδομένων και εγγράφων, συμπεριλαμβανομένων της νομοθεσίας και των ετήσιων προγραμμάτων εργασίας για τις περιόδους 2014-2020 και 2021-2027

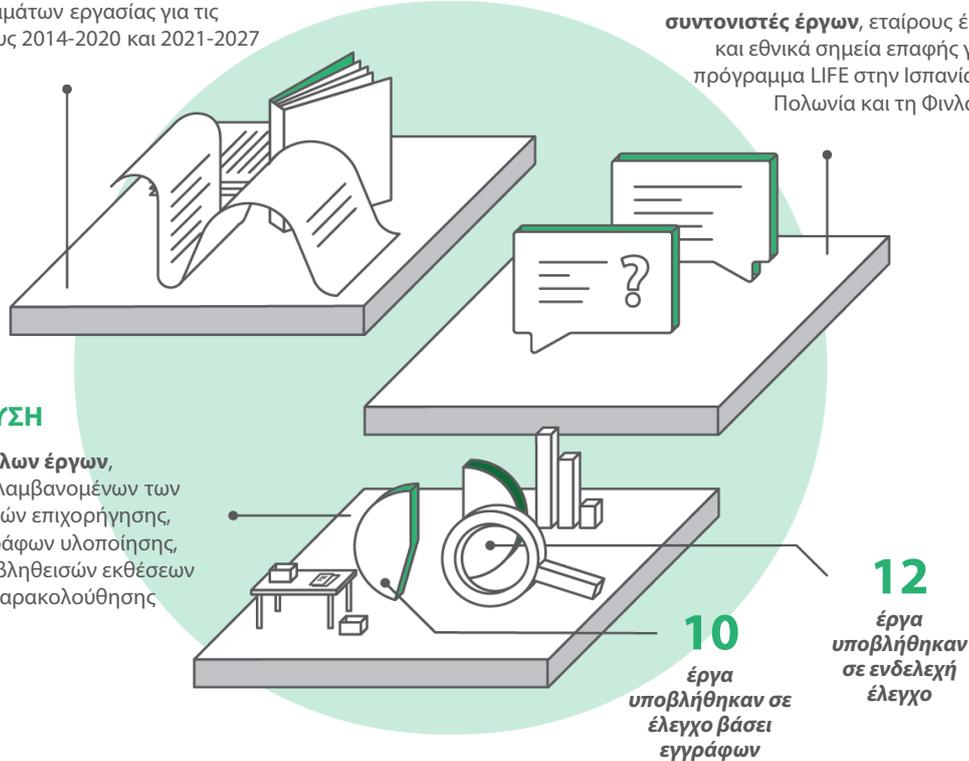
ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ ΜΕ

διαχειριστές του προγράμματος LIFE στην Επιτροπή και στον CINEA

συντονιστές έργων, εταίρους έργων και εθνικά σημεία επαφής για το πρόγραμμα LIFE στην Ισπανία, την Πολωνία και τη Φινλανδία

ΑΝΑΛΥΣΗ

22 φακέλων έργων, συμπεριλαμβανομένων των συμφωνιών επιχορήγησης, των εγγράφων υλοποίησης, των υποβληθεισών εκθέσεων και της παρακολούθησης

Πηγή: ΕΕΣ.

- 07** Επιλέξαμε να ελέγξουμε το συγκεκριμένο θέμα λόγω του μεγάλου ενδιαφέροντος που υπάρχει τόσο από βασικούς συμφεροντούχους όσο και από το ευρύ κοινό για τα ζητήματα που αφορούν το περιβάλλον και το κλίμα, αλλά και λόγω του ευρέος φάσματος σημαντικών στρατηγικών για το περιβάλλον και το κλίμα που υποστηρίζονται από στρατηγικά έργα LIFE και του σημαντικού μεριδίου της χρηματοδότησης του προγράμματος LIFE που διατίθεται στα έργα αυτά. Η μοναδική έκθεσή μας σχετικά με το πρόγραμμα LIFE δημοσιεύθηκε πριν από 12 χρόνια. Μέσω του νέου αυτού ελέγχου προσδοκούμε να συμβάλουμε στην κατανόηση των αποτελεσμάτων των στρατηγικών έργων LIFE. Τα ευρήματα και οι συστάσεις μας θα δώσουν τη δυνατότητα στην Επιτροπή, στον CINEA και στους συντονιστές των έργων να βελτιώσουν, από άποψη αποτελεσματικότητας, τις προσπάθειες που καταβάλλουν για την επίτευξη των περιβαλλοντικών και κλιματικών στόχων της ΕΕ. Περισσότερες γενικές πληροφορίες και λεπτομέρειες σχετικά με την εμβέλεια και την προσέγγιση του ελέγχου παρατίθενται στο [παράρτημα I](#).

Τα ευρήματα και οι συστάσεις μας

08 Καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι, συνολικά, τα στρατηγικά έργα LIFE διευκολύνουν την υλοποίηση των σχεδίων και των στρατηγικών των κρατών μελών, κάτι που επιτυγχάνεται με τη συμμετοχή βασικών συμφεροντούχων, την κινητοποίηση πρόσθετης χρηματοδότησης και τη διασφάλιση της ύπαρξης συνέχειας παρά τις αλλαγές στις εθνικές πολιτικές και τη δημοσιονομική αβεβαιότητα. Ωστόσο, στο πλαίσιο της διαδικασίας επιλογής τους ενδέχεται να μην λαμβάνονται υπόψη οι πλέον επιτακτικές ανάγκες των κρατών μελών σε σχέση με το περιβάλλον και το κλίμα, γεγονός που μειώνει τα περιθώρια να εντοπίζονται και να στηρίζονται τα πλέον επιδραστικά έργα. Στο πλαίσιο των στρατηγικών έργων, διαπιστώσαμε ασυνέπειες στην αναφορά στοιχείων σχετικά με την κινητοποίηση πρόσθετης χρηματοδότησης και στον τρόπο με τον οποίο τα αποτελέσματά τους διαδίδονται σε πλατφόρμες σε επίπεδο ΕΕ. Επιπλέον, εντοπίσαμε αδυναμίες στις ρυθμίσεις που διασφαλίζουν τη βιωσιμότητα των αποτελεσμάτων των έργων. Τέλος, με τις προσεγγίσεις παρακολούθησης που εφαρμόζονται επί του παρόντος δεν καθίσταται δυνατή η επαρκής αξιολόγηση της συμβολής των στρατηγικών έργων LIFE στην επίτευξη των περιβαλλοντικών και κλιματικών στόχων της ΕΕ.

Τα στρατηγικά έργα LIFE παρέχουν συνολικά πολύτιμη υποστήριξη, υπάρχουν όμως αδυναμίες στην προτεραιοποίηση των αναγκών

09 Τα στρατηγικά έργα LIFE θεσπίστηκαν σε μια περίοδο κατά την οποία επρόκειτο να τεθεί σε εφαρμογή σειρά σχεδίων και στρατηγικών, κατ' απαίτηση της ενωσιακής νομοθεσίας για το περιβάλλον και το κλίμα. Παρέχουν σε βασικούς συμφεροντούχους τη δυνατότητα συμμετοχής σε αυτά, αν και, στην πραγματικότητα, οι οντότητες που υλοποιούν το εκάστοτε σχέδιο ή στρατηγική δεν είναι πάντοτε δικαιούχοι του έργου. Σκοπός είναι να διασφαλίζεται η επαρκής κάλυψη των υποκείμενων στρατηγικών αναγκών και στόχων. Καθώς τα έργα κινητοποιούν πρόσθετη χρηματοδότηση και εκτείνονται σε πολλές κοινοβουλευτικές περιόδους, παρέχουν γενικά ένα υποστηρικτικό πλαίσιο για την υλοποίηση της εκάστοτε στρατηγικής (σημεία [15-22](#)).

10 Τα στρατηγικά έργα LIFE είναι επιλέξιμα για στήριξη εφόσον διευκολύνουν την υλοποίηση στρατηγικής που έχει εγκριθεί επίσημα από ένα κράτος μέλος. Η Επιτροπή μπορεί να συμμετέχει στην κατάρτιση ή την έγκριση των σχεδίων ή των στρατηγικών των κρατών μελών, ανάλογα με την εκάστοτε τομεακή νομοθεσία. Ωστόσο, η διαδικασία επιλογής τους δεν περιλαμβάνει συστηματικά την αξιολόγηση των στόχων και των μέτρων των υποκείμενων στρατηγικών, καθώς αυτό δεν απαιτείται βάσει νομοθεσίας. Η Επιτροπή έχει επίγνωση των περιβαλλοντικών και κλιματικών προβλημάτων με τα οποία βρίσκονται

αντιμέτωπα τα κράτη μέλη, χωρίς παρόλα αυτά να τα λαμβάνει πάντοτε υπόψη στη διαδικασία επιλογής (σημεία 23-28).

Σύσταση 1

Να βελτιωθεί η ευθυγράμμιση των στρατηγικών έργων LIFE με τα γνωστά περιβαλλοντικά και κλιματικά προβλήματα

Η Επιτροπή οφείλει να βελτιώσει την ευθυγράμμιση των στρατηγικών έργων LIFE με τα ειδικά περιβαλλοντικά και κλιματικά προβλήματα των κρατών μελών, όπως αυτά που προσδιορίζονται στις επισκοπήσεις της εφαρμογής της περιβαλλοντικής πολιτικής.

Ημερομηνία-στόχος: Δεκέμβριος 2026

Το δυναμικό των στρατηγικών έργων LIFE δεν έχει αξιοποιηθεί πλήρως και ο αντίκτυπός τους δεν είναι απόλυτα σαφής

- 11** Για την υλοποίηση των στρατηγικών έργων LIFE απαιτείται η κινητοποίηση πρόσθετης χρηματοδότησης από διάφορες πηγές. Μολονότι και στα 22 έργα του δείγματος ελέγχου μας έγιναν ενέργειες προς αυτή την κατεύθυνση, δεν υπήρχε ειδική καθοδήγηση σχετικά με το τι συνιστά κινητοποιημένη πρόσθετη χρηματοδότηση, ούτε διενεργούνταν επαρκείς έλεγχοι από μέρους της Επιτροπής. Εξαιτίας των ελλείψεων αυτών, δεν καθίσταται δυνατή η ουσιαστική αξιολόγηση της προστιθέμενης αξίας που εξασφαλίστηκε με τον τρόπο αυτό. Κατά την αναφορά στοιχείων σχετικά με τη συνολική αξία της χρηματοδότησης που κινητοποίησαν από κοινού τα στρατηγικά έργα LIFE, η Επιτροπή περιλαμβάνει προβλέψεις για τα εν εξελίξει έργα και όχι τα ποσά που όντως δαπανήθηκαν (σημεία 30-36).

Σύσταση 2

Να αποσαφηνιστεί η έννοια της κινητοποίησης πρόσθετης χρηματοδότησης και να βελτιωθεί η αναφορά σχετικών στοιχείων

Για την προώθηση μιας συνεκτικής προσέγγισης όσον αφορά την κινητοποίηση πρόσθετης χρηματοδότησης και προκειμένου να βελτιωθεί η από μέρους της αναφορά στοιχείων σχετικά με τις συγκεντρωτικές τιμές σε επίπεδο προγράμματος, η Επιτροπή οφείλει:

- α) να αποσαφηνίσει τι ακριβώς συνιστά κινητοποιημένη χρηματοδότηση — δηλαδή να απαριθμήσει τα κριτήρια βάσει των οποίων χαρακτηρίζεται η εξωτερική χρηματοδότηση ως κινητοποιημένη στο πλαίσιο ενός στρατηγικού έργου·
- β) να καθιερώσει ελέγχους προκειμένου να βεβαιώνεται ότι πληρούνται τα κριτήρια όσον αφορά την αναφορά στοιχείων σχετικά με την κινητοποιημένη πρόσθετη χρηματοδότηση στο πλαίσιο στρατηγικών έργων·
- γ) να συμπληρώσει την από μέρους της αναφορά στοιχείων σχετικά με τη χρηματοδότηση που κινητοποιείται σε επίπεδο προγράμματος με στοιχεία για τις πραγματικές δαπάνες.

Ημερομηνία-στόχος: Δεκέμβριος 2026

12 Η Επιτροπή έχει δημιουργήσει διάφορες πλατφόρμες για την ανταλλαγή γνώσεων και ορθών πρακτικών σε θέματα που άπτονται του περιβάλλοντος, του κλίματος και της κυκλικής οικονομίας. Ωστόσο, από τα 12 έργα του δείγματός μας που εξετάσαμε ενδελεχώς, τα 10 δεν χρησιμοποιούσαν αυτές τις πλατφόρμες. Το χαμηλό ποσοστό χρησιμοποίησης που παρατηρήθηκε στα έργα του δείγματος δεν ευνοεί τη διάδοση των αποτελεσμάτων των έργων και την αναπαραγωγή επιτυχημένων επακόλουθων σε ολόκληρη την ΕΕ (σημεία [37-41](#)).

Σύσταση 3

Να προωθηθεί η χρήση πλατφορμών σε επίπεδο ΕΕ για τη διάδοση και την αναπαραγωγή ορθών πρακτικών

Για να βελτιωθεί η διάδοση και η αναπαραγωγή ορθών πρακτικών στο πλαίσιο στρατηγικών έργων, η Επιτροπή οφείλει να προωθήσει και να συστήσει τη χρήση υφιστάμενων θεματικών πλατφορμών, βάσεων δεδομένων και εργαλείων που θα εξυπηρετούν την προετοιμασία νέων στρατηγικών έργων και την κοινοποίηση αποτελεσμάτων και διδαγμάτων.

Ημερομηνία-στόχος: Δεκέμβριος 2026

- 13** Σκοπός των σχεδίων για την περίοδο μετά την ολοκλήρωση ενός έργου στο πλαίσιο του προγράμματος LIFE (εφεξής «σχέδια After-LIFE») είναι να διασφαλιστεί ότι τα οφέλη των στρατηγικών έργων διατηρούνται πέραν της αρχικής περιόδου χρηματοδότησης. Ωστόσο, την αποτελεσματικότητα των σχεδίων αυτών περιορίζει η έλλειψη ειδικής καθοδήγησης σχετικά με το περιεχόμενό τους, η ασυνεπής εμπλοκή των φορέων υλοποίησης και η απουσία λογοδοσίας σχετικά με την εκτέλεσή τους. Οι συντονιστές καταρτίζουν μεν σχέδια After-LIFE, αλλά αυτό δε σημαίνει ότι διαχειρίζονται και την εφαρμογή ή τη χρηματοδότησή τους (σημεία [42-47](#)).

Σύσταση 4

Να ενισχυθεί η βιωσιμότητα των αποτελεσμάτων των στρατηγικών έργων

Για να βελτιωθεί ο αντίκτυπος των στρατηγικών έργων και η βιωσιμότητα των αποτελεσμάτων τους, η Επιτροπή οφείλει να ζητήσει από τις αρχές που είναι αρμόδιες για την υλοποίηση της εκάστοτε υποκείμενης στρατηγικής να συμμετέχουν ενεργά και στην ανάπτυξη και την υλοποίηση σχεδίων After-LIFE.

Ημερομηνία-στόχος: Ιούνιος 2026

- 14** Δεδομένου ότι όλα τα έργα LIFE, τόσο τα συνήθη όσο και τα στρατηγικά, χρησιμοποιούν τους ίδιους δείκτες, οι ειδικοί στόχοι των στρατηγικών έργων, όπως οι αλλαγές στη διακυβέρνηση και η εμπλοκή συμφεροντούχων, δεν μετρώνται, ενώ τα επιτεύγματά τους δεν αποτυπώνονται πλήρως όταν αναφέρονται στοιχεία σχετικά με τις επιδόσεις. Ως εκ τούτου, παρόλο που υπάρχουν δείκτες στο επίπεδο στρατηγικών έργων, η παρακολούθηση των επιδόσεών τους είναι δυσχερής σε επίπεδο προγράμματος. Η συμβολή τους στην επίτευξη των περιβαλλοντικών και κλιματικών στόχων της ΕΕ είναι επίσης περίπλοκο να αξιολογηθεί εξαιτίας του γεγονότος ότι, μέχρι οι ενδιάμεσες τιμές να καταστούν διαθέσιμες και να υποβληθούν από τους συντονιστές των έργων, η αξιολόγηση του προγράμματος LIFE βασίζεται σε προβλέψεις (σημεία [48-52](#)).

Οι παρατηρήσεις μας αναλυτικότερα

Τα στρατηγικά έργα LIFE παρέχουν συνολικά πολύτιμη υποστήριξη, υπάρχουν όμως αδυναμίες στην προτεραιοποίηση των αναγκών

Η έννοια των στρατηγικών έργων LIFE έγκειται στην υποστήριξη της υλοποίησης στρατηγικών για το περιβάλλον και το κλίμα

- 15** Τα στρατηγικά έργα LIFE (εφεξής «στρατηγικά έργα») προορίζονται να στηρίζουν την υλοποίηση εθνικών, περιφερειακών και τοπικών στρατηγικών για το περιβάλλον και το κλίμα. Στα έργα αυτά θα πρέπει να συμμετέχουν πολλοί συμφεροντούχοι από τον δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα για την προώθηση της κάθετης και της οριζόντιας συνεργασίας στα εμπλεκόμενα όργανα. Επιπλέον, πρέπει να επιδιώκεται η κινητοποίηση πρόσθετων πόρων για τη χρηματοδότηση συμπληρωματικών δράσεων με σκοπό την υποστήριξη της υλοποίησης των υποκείμενων σχεδίων, σχεδίων δράσης και στρατηγικών (στην παρούσα έκθεση αναφέρονται συνολικά ως σχέδια και στρατηγικές). Βάσει αυτών, εξετάσαμε κατά πόσον η έννοια των στρατηγικών έργων προσφερόταν στην πράξη για διαφορετικούς συμφεροντούχους και τύπους σχεδίων και στρατηγικών, και κατά πόσο συνέβαλε στην υλοποίηση των στρατηγικών. Επίσης, εξετάσαμε ειδικότερα τον σχεδιασμό των 22 έργων του δείγματός μας (σημείο **14** του [παραρτήματος Ι](#)).

- 16** Τα στρατηγικά έργα ως έννοια παρουσιάστηκαν και συζητήθηκαν στο πλαίσιο της εκτίμησης επιπτώσεων της πρότασης κανονισμού σχετικά με τη θέσπιση του προγράμματος LIFE για την περίοδο 2014-2020. Στην εκτίμηση επιπτώσεων επισημάνθηκε η ανάγκη για βελτιωμένες συνεργίες και συμπληρωματικότητα με άλλα ταμεία της ΕΕ, για βελτιωμένη εφαρμογή και ενσωμάτωση των πολιτικών για το περιβάλλον και το κλίμα, καθώς και για καλύτερη διακυβέρνηση, μεγαλύτερη συμμετοχή συμφεροντούχων και ανταλλαγή γνώσεων. Τα στρατηγικά έργα έτυχαν αποδοχής από τα κράτη μέλη, με αποτέλεσμα να συμπεριληφθούν στη συνέχεια στον [κανονισμό LIFE για την περίοδο 2014-2020](#). Για περισσότερες λεπτομέρειες σχετικά με την έννοια των στρατηγικών έργων, βλέπε [παράρτημα I](#).
- 17** Κατά μέσο όρο, στα στρατηγικά έργα συμμετέχουν 18 εταίροι, ενώ στα συνήθη έργα LIFE μόλις έξι. Προϋπόθεση για την επιτυχή υλοποίηση ενός έργου είναι η συμμετοχή όλων των βασικών συμφεροντούχων. Η εξασφάλιση της συμμετοχής των οντοτήτων που φέρουν την τελική ευθύνη για την υλοποίηση της στρατηγικής είναι ιδιαίτερα σημαντική, καθώς διασφαλίζει την επαρκή κάλυψη των αναγκών και των στόχων των υποκείμενων στρατηγικών. Συνολικά, διαπιστώσαμε ότι συμμετείχαν βασικοί συμφεροντούχοι. Ωστόσο, έξι από τα 22 στρατηγικά έργα του δείγματός μας (τέσσερα από την περίοδο 2014-2020 και δύο από την περίοδο 2021-2027) δεν συντονίζονταν από την οντότητα που ήταν υπεύθυνη για την υποκείμενη στρατηγική, και σε δύο περιπτώσεις μάλιστα (αμφότερες από την περίοδο 2014-2020) η εν λόγω οντότητα δεν ήταν καν δικαιούχος, παρά την υφιστάμενη σχετική απαίτηση.
- 18** Η έννοια των στρατηγικών έργων προσφέρεται για την υιοθέτηση διαφόρων προσεγγίσεων ως προς τον σχεδιασμό τους, με τα έργα να αναπτύσσονται είτε κατόπιν πρωτοβουλίας των αρμόδιων αρχών είτε υπό την ώθηση της κοινωνίας των πολιτών ([πλαίσιο 1](#)).

Πλαίσιο 1

Προσεγγίσεις για τον σχεδιασμό στρατηγικών έργων LIFE

Πολωνία: «Εκ των κάτω προς τα άνω» προσέγγιση, με αντίκτυπο στην εθνική νομοθεσία

Το έργο στην **περιφέρεια Małopolska** αποσκοπεί στη βελτίωση της ποιότητας του αέρα στο βοεβοδάτο Małopolskie. Το έργο αποτελεί παράδειγμα προσέγγισης «εκ των κάτω προς τα άνω»: η περιβαλλοντική μη κυβερνητική οργάνωση Krakowski Alarm Smogowy βελτίωσε την ενημέρωση και ευαισθητοποίηση και προώθησε τη δρομολόγηση του στρατηγικού έργου, με στόχο την υποστήριξη της υλοποίησης του περιφερειακού σχεδίου σχετικά με την ποιότητα του αέρα.

Έκτοτε, η περιφέρεια έχει ηγηθεί εθνικών ομάδων εργασίας ή έχει συμμετάσχει σε αυτές ως σύμβουλος για την κατάρτιση μέτρων κατά της ατμοσφαιρικής ρύπανσης, όπως τα εθνικά πρότυπα για τα καύσιμα γαιανθράκων και οι νομοθετικές αλλαγές χάρη στις οποίες οι περιφέρειες μπόρεσαν να εκδώσουν αποφάσεις για την καταπολέμηση της αιθαλομίχλης.

Φινλανδία: Εθνικός χάρτης πορείας «εκ των άνω προς τα κάτω»

Ένας χάρτης πορείας που καταρτίστηκε από το Υπουργείο Περιβάλλοντος της Φινλανδίας (βλέπε στιγμιότυπο οθόνης κατωτέρω), αφενός, χρησιμεύει ως βάση για μια «εκ των άνω προς τα κάτω» προσέγγιση ως προς τον σχεδιασμό, η οποία χρησιμοποιεί έργα LIFE για την υλοποίηση εθνικών στρατηγικών, και, αφετέρου, διασφαλίζει την έγκαιρη εκπόνηση των έργων. Ο χάρτης πορείας τέθηκε για πρώτη φορά σε εφαρμογή κατά την περίοδο 2014-2020 και, μέχρι στιγμής, όλες οι προεπιλεγμένες στρατηγικές έχουν υποστηριχθεί από στρατηγικά έργα.

Timeline for Strategic LIFE -projects	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035	
Freshabit 20 M€	2,9	2,9														
Circwaste 18,5 M€	2,3	2,3	2,3													
Canemure 15,3 M€	2,2	2,2	2,2	2,2												
Biodiversea 19,9 M€	fp	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5							
PlastLIFE 18,8 M€	cn fp		2,7	2,7	2,7	2,7	2,7	2,7	2,7							
Priodiversity Life 50 M€		cn fp		6,3	6,3	6,3	6,3	6,3	6,3	6,3	6,3					
ACE Life (20 M€)		cn fp		2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5				
"Water basin management plans" Life (20 M€)			cn fp		2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5			
Climate change adaptation" Life (20 M€)				cn fp		2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5		
Strategic programme to promote a circular economy (20 M€)					cn fp		2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	
Combined annual (mean) budget	7,4	9,9	9,7	16,2	16,5	19	21,5	2028 Next funding period								
% growth in relation to 2021		134	131	219	223	257	291									
		cn	Project preparation, cn=concept note submitted													
		fp	Project preparation, fp=full proposal submitted													
		2,7	Project ongoing, number indicates the mean annual budget in M€													

Πηγή: ΕΕΣ: Harju-Autti, P., Sahla, M., Rinta-Kanto, E., [LIFE integrated projects – What did we learn? Assessment of EU LIFE integrated projects 2014–2020](#), Παράρτημα 1, εκδόσεις του Υπουργείου Περιβάλλοντος της Φινλανδίας 2023:9.

- 19** Και τα 95 στρατηγικά έργα που βρίσκονταν σε εξέλιξη τον Απρίλιο του 2025 προβλεπόταν να έχουν μεγάλη διάρκεια, η οποία ανερχόταν κατά μέσο όρο σε περίπου οκτώ έτη. Τα μακροπρόθεσμα έργα συνήθως εκτείνονται σε πολλές κοινοβουλευτικές περιόδους και παρέχουν ένα σταθερό πλαίσιο για την υλοποίηση μιας στρατηγικής, και αυτό παρά τις μεταβολές στις προτεραιότητες που είναι αποτέλεσμα πολιτικών ή δημοσιονομικών αλλαγών (**πλαίσιο 2**). Οι αλλαγές αυτές δεν είχαν ως κατάληξη να ακυρωθεί κανένα από τα 95 στρατηγικά έργα.

Πλαίσιο 2

Παράδειγμα της σημασίας στρατηγικών έργων LIFE σε μια συγκυρία μεταβαλλόμενων προτεραιοτήτων

Το ACE, ένα από τα στρατηγικά έργα που ελέγξαμε στη Φινλανδία, υποστηρίζει την εφαρμογή του εθνικού μεσοπρόθεσμου σχεδίου πολιτικής για την κλιματική αλλαγή σε τομείς στους οποίους η μείωση των εκπομπών είναι δύσκολη. Το έργο άρχισε να υλοποιείται τον Ιανουάριο του 2024 και θα διαρκέσει έως τον Δεκέμβριο του 2030 (η συνεισφορά της ΕΕ ανέρχεται σε 12,0 εκατομμύρια ευρώ).

Σύμφωνα με τους συντονιστές του έργου, το ACE διαδραματίζει καίριο ρόλο στην προώθηση της πολιτικής της Φινλανδίας για το κλίμα, καθώς η εθνική χρηματοδότηση στον συγκεκριμένο τομέα έχει μειωθεί και το Ταμείο για το Κλίμα της Φινλανδίας έχει καταργηθεί.

Πηγή: ΕΕΣ.

- 20** Τα στρατηγικά έργα οφείλουν να κινητοποιούν πρόσθετη χρηματοδότηση που θα βοηθήσει στην υλοποίηση της οικείας στρατηγικής. Διαπιστώσαμε ότι η ικανότητα ενός συντονιστή να κινητοποιεί πρόσθετη χρηματοδότηση και να τη διαχειρίζεται είναι μεγαλύτερη εάν ταυτόχρονα έχει την ιδιότητα διαχειριστικής αρχής για ένα ενωσιακό ή εθνικό ταμείο (**πλαίσιο 3**), καθώς οι διαχειριστικές αρχές επιβλέπουν την επιλογή, την υλοποίηση και τη χρηματοοικονομική διαχείριση των έργων στο πλαίσιο ενός προγράμματος.

Πλαίσιο 3

Παράδειγμα μόχλευσης χρηματοδότησης για στρατηγικά έργα LIFE

Το έργο Intermares αποσκοπεί στην επέκταση του δικτύου Natura 2000 στο θαλάσσιο περιβάλλον της Ισπανίας μέσω της εφαρμογής «πλαισίων δράσης προτεραιότητας». Το έργο άρχισε να υλοποιείται τον Ιανουάριο του 2017 και θα διαρκέσει έως τον Ιούνιο του 2026 (η συνεισφορά της ΕΕ ανέρχεται σε 13,4 εκατομμύρια ευρώ).

Συντονιστής του έργου είναι το Fundació Biodiversidad, ένα δημόσιο ίδρυμα που υπάγεται στο Υπουργείο Οικολογικής Μετάβασης και Δημογραφικής Πρόκλησης. Για τη μόχλευση χρηματοδότησης με σκοπό την υλοποίηση της υποκείμενης στρατηγικής, ο συντονιστής, ο οποίος είναι παράλληλα διαχειριστική αρχή και ενδιαμέσος φορέας για το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας, το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, καθώς και για εθνικά χρηματοδοτικά καθεστώτα, έχει μεριμνήσει ώστε οι προσκλήσεις υποβολής προτάσεων να ανταποκρίνονται στις ανάγκες και στους στόχους του έργου.

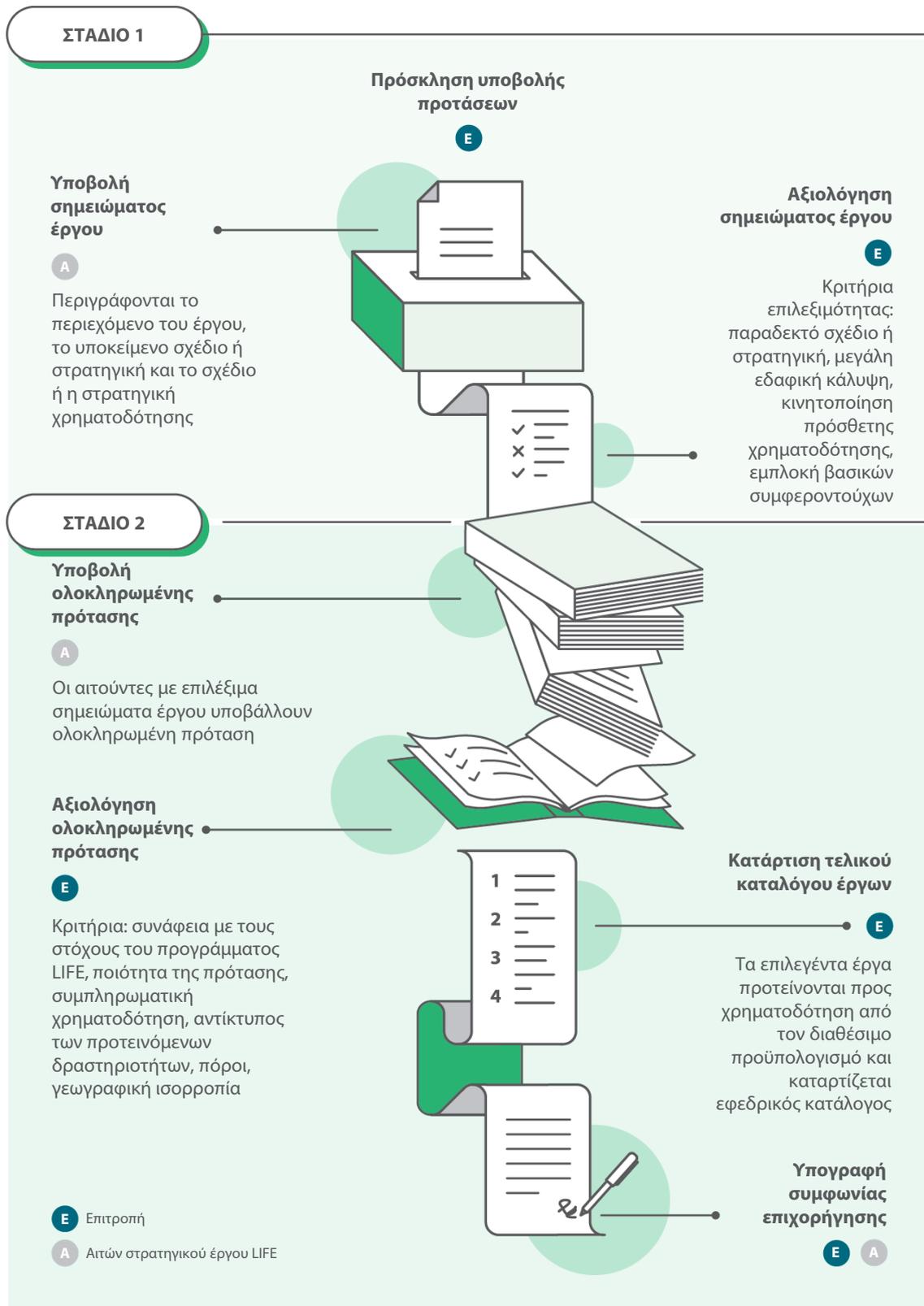
Πηγή: ΕΕΣ.

- 21** Προκειμένου να βοηθήσει τους αρμόδιους για τα στρατηγικά έργα φορείς, η Επιτροπή προσφέρει πλήθος επιλογών που καλύπτουν όλα τα στάδια, από την υποβολή πρότασης μέχρι την αναφορά στοιχείων. Στις επιλογές αυτές συγκαταλέγονται η τεχνική βοήθεια για την κατάρτιση προτάσεων έργων, η ενεργός συμμετοχή των εθνικών σημείων επαφής (ΕΣΕ) για το πρόγραμμα LIFE, η κατάρτιση νέων συντονιστών και οι συνεδριάσεις σε επίπεδο πλατφορμών LIFE.
- 22** Θεωρούμε ότι αυτά τα δύο βασικά στοιχεία σχεδιασμού —η συμμετοχή βασικών συμφεροντούχων και η κινητοποίηση πρόσθετης χρηματοδότησης— καθιστούν τα στρατηγικά έργα ένα υποστηρικτικό πλαίσιο για την υλοποίηση των στρατηγικών των κρατών μελών. Ειδικότερα, προϋπόθεση για την ύπαρξη ενός τέτοιου πλαισίου είναι η προώθηση του συντονισμού μεταξύ των διαφόρων επιπέδων διακυβέρνησης και άλλων φορέων για την επίτευξη κοινών στόχων, και, παράλληλα, η κινητοποίηση πρόσθετων πόρων για τη χρηματοδότηση συμπληρωματικών δράσεων που συντελούν στην πρόοδο προς την υλοποίηση των σχεδίων και στρατηγικών.

Τα στρατηγικά έργα δεν είναι πάντοτε ευθυγραμμισμένα με τα σημαντικότερα περιβαλλοντικά προβλήματα των κρατών μελών

23 Κατά την αξιολόγηση και την επιλογή στρατηγικών έργων προς χρηματοδότηση, πρέπει να δίνεται προτεραιότητα σε έργα που υπόσχονται τον μεγαλύτερο αντίκτυπο. Αυτό σημαίνει ότι η χρηματοδότηση πρέπει να διατίθεται σε έργα που αποσκοπούν στην επίλυση γνωστών προβλημάτων σε σχέση με το περιβάλλον και το κλίμα. Για να αξιολογήσουμε τον τρόπο με τον οποίο προτεραιοποιούνται τα στρατηγικά έργα που επιλέγει η Επιτροπή, εξετάσαμε τις επισκοπήσεις της εφαρμογής της περιβαλλοντικής πολιτικής που ήταν διαθέσιμες κατά τον χρόνο της εκάστοτε διαδικασίας επιλογής. Εξετάσαμε επίσης τις εν εξελίξει διαδικασίες επί παραβάσει για να προσδιορίσουμε τα προβλήματα σε σχέση με το περιβάλλον και το κλίμα που ήταν γνωστό ότι αντιμετώπιζαν τα αντίστοιχα κράτη μέλη κατά τον χρόνο της επιλογής. Στο [γράφημα 4](#) απεικονίζεται ο τρόπος με τον οποίο η Επιτροπή επιλέγει στρατηγικά έργα προς χρηματοδότηση από το πρόγραμμα LIFE.

Γράφημα 4 | Επιλογή των στρατηγικών έργων LIFE

Πηγή: ΕΕΣ.

- 24** Διαπιστώσαμε ότι η διαδικασία επιλογής των έργων δεν περιλαμβάνει μηχανισμό για τη συστηματική αξιολόγηση των στόχων και των μέτρων των στρατηγικών που τα στρατηγικά έργα έχουν σχεδιαστεί να υλοποιήσουν. Ανάλογα με την ισχύουσα τομεακή νομοθεσία, η Επιτροπή ενδέχεται να συμμετέχει στην κατάρτιση ή την έγκριση σχεδίων ή στρατηγικών των κρατών μελών, παρέχοντας έτσι έναν βαθμό διασφάλισης ως προς τη συνάφειά τους. Ωστόσο, δεν συμμετέχει σε όλα τα σχέδια και τις στρατηγικές που υποστηρίζονται από το πρόγραμμα LIFE. Για τη χορήγηση χρηματοδότησης, η Επιτροπή θεωρεί επαρκή την έγκριση στρατηγικής από τα κράτη μέλη.
- 25** Η Επιτροπή αναγνωρίζει τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα κράτη μέλη σε σχέση με το περιβάλλον και το κλίμα στις περιοδικές της [επισκοπήσεις της εφαρμογής της περιβαλλοντικής πολιτικής](#). Στόχος των επισκοπήσεων αυτών είναι ο εντοπισμός και η αντιμετώπιση βασικών αδυναμιών στην εφαρμογή, καθώς και των βαθύτερων αιτιών τους. Η Επιτροπή δημοσίευσε την πρώτη επισκόπηση το 2017 και ακολούθησαν επικαιροποιήσεις το 2019 και το 2022. Επιπλέον, όταν διαπιστώνεται ότι ένα κράτος μέλος δεν συμμορφώνεται με την ενωσιακή νομοθεσία, η Επιτροπή κινεί διαδικασία επί παραβάσει.
- 26** Από τα 22 στρατηγικά έργα του δείγματός μας, η Επιτροπή γνώριζε για τα εννέα τα προβλήματα που αντιμετώπιζαν κατά τον χρόνο της αξιολόγησής τους ([παράρτημα II](#)). Ωστόσο, η πληροφόρηση που μπορεί να υπάρχει για συγκεκριμένα προβλήματα που αντιμετωπίζει ένα κράτος μέλος σε σχέση με το περιβάλλον και το κλίμα δεν λαμβάνεται υπόψη κατά τη διαδικασία επιλογής και, συνακολούθως, ούτε στη βαθμολογία αξιολόγησης. Παραδείγματος χάριν, κατά την αξιολόγηση των έργων που αφορούν την ποιότητα του αέρα σε τρεις περιφέρειες της Πολωνίας¹ δεν ελήφθη υπόψη το γεγονός ότι οι υποκείμενες στρατηγικές έθεταν στο στόχαστρο προβλήματα για τα οποία είχε ήδη κινηθεί διαδικασία επί παραβάσει τον Ιανουάριο του 2009 (η οποία μέχρι τον Απρίλιο του 2025 παρέμενε εκκρεμής).
- 27** Στη διαδικασία επιλογής δίνεται προτεραιότητα στη γεωγραφική ισορροπία, μια αρχή που κατοχυρώνεται στους κανονισμούς LIFE τόσο για την περίοδο 2014-2020² όσο και για την περίοδο 2021-2027³ και αναπτύσσεται περαιτέρω στις προσκλήσεις υποβολής προτάσεων για στρατηγικά έργα. Με την αρχή αυτή εισάγεται μια διανεμητική συνιστώσα στη διαδικασία επιλογής, η οποία διασφαλίζει ότι δίνεται προτεραιότητα στις προτάσεις των κρατών μελών στα οποία δεν βρίσκεται σε εξέλιξη στρατηγικό έργο, υπό την προϋπόθεση ότι συγκεντρώνουν τουλάχιστον την ελάχιστη βαθμολογία. Εξετάσαμε

¹ [Małopolska Region, AQP Silesian Sky, Podkarpackie](#).

² Άρθρο 4 του [κανονισμού \(ΕΕ\) 1293/2013](#).

³ Άρθρο 9, παράγραφος 5, και άρθρο 14, στοιχείο η), του [κανονισμού \(ΕΕ\) 2021/783](#).

και τις 19 προσκλήσεις υποβολής προτάσεων που δημοσιεύθηκαν μεταξύ 2014 και 2023 και διαπιστώσαμε ότι, σε τέσσερις περιπτώσεις, χάρη στην εστίαση στη γεωγραφική ισορροπία είχαν εγκριθεί προτάσεις που είχαν μεν χαμηλότερη βαθμολογία, αλλά είχαν υποβληθεί από κράτη μέλη στα οποία δεν βρισκόταν σε εξέλιξη σχετικό έργο.

- 28** Στο πλαίσιο της διαδικασίας επιλογής δεν τεκμηριώνεται σύνδεση με συγκεκριμένες περιβαλλοντικές και κλιματικές προκλήσεις που είναι ήδη γνωστό ότι αντιμετωπίζουν τα κράτη μέλη. Επιπλέον, εξαιτίας της εφαρμογής της αρχής της γεωγραφικής ισορροπίας δεν δίνεται η δέουσα έμφαση στην ποιότητα. Οι αδυναμίες αυτές μειώνουν την ικανότητα να εντοπίζονται και να στηρίζονται τα πλέον επιδραστικά έργα στο πλαίσιο της διαδικασίας επιλογής.

Το δυναμικό των στρατηγικών έργων LIFE δεν έχει αξιοποιηθεί πλήρως και ο αντίκτυπός τους δεν είναι απόλυτα σαφής

Ασυνέπειες εμφανίζουν τα στρατηγικά έργα ως προς την προσέγγιση που ακολουθούν για την κινητοποίηση πρόσθετης χρηματοδότησης και τη διάδοση αποτελεσμάτων

- 29** Δεδομένου του οικουμενικού χαρακτήρα των περιβαλλοντικών και κλιματικών στόχων, είναι σημαντικό οι δικαιούχοι να μπορούν να βασίζονται σε κάποιου είδους καθοδήγηση, τουλάχιστον όσον αφορά τις βασικές πτυχές της υλοποίησης στρατηγικών έργων. Η παροχή καθοδήγησης από την Επιτροπή θα διασφάλιζε συνέπεια αλλά και συγκρισιμότητα των στοιχείων που αναφέρουν όλα τα κράτη μέλη. Στη σχετική καθοδήγηση θα πρέπει να εξετάζονται ουσιώδη στοιχεία του σχεδιασμού έργων, όπως η κινητοποίηση πρόσθετης χρηματοδότησης και οι δραστηριότητες διάδοσης.

Κινητοποίηση πρόσθετης χρηματοδότησης

- 30** Βάσει των κανονισμών LIFE, τα στρατηγικά έργα πρέπει να κινητοποιούν πρόσθετη χρηματοδότηση από τουλάχιστον μία ενωσιακή, εθνική ή ιδιωτική πηγή⁴. Σκοπός είναι η χρηματοδότηση δράσεων συμπληρωματικών προς τις δραστηριότητες των έργων και η συμβολή στην υλοποίηση της οικείας στρατηγικής. Αξιολογήσαμε κατά πόσον και με ποιον τρόπο τα 22 έργα στο δείγμα μας κινητοποίησαν πρόσθετη χρηματοδότηση.

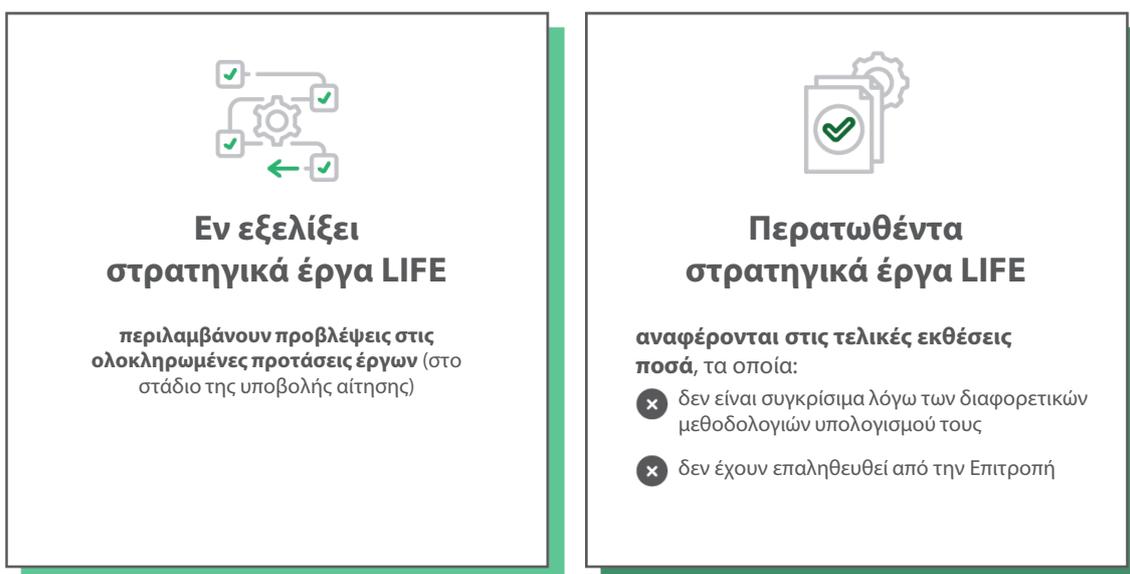
⁴ Άρθρο 2, στοιχείο δ), του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1293/2013 και άρθρο 2, παράγραφος 2, του κανονισμού (ΕΕ) 2021/783.

Επίσης, αξιολογήσαμε τα στοιχεία που είχαν αναφερθεί σχετικά με την κινητοποιημένη πρόσθετη χρηματοδότηση και εξετάσαμε τον τρόπο με τον οποίο η Επιτροπή διασφαλίζει συνεπείς και συνεκτικές πρακτικές αναφοράς στοιχείων.

- 31** Διαπιστώσαμε ότι και τα 22 έργα κινητοποίησαν πρόσθετη χρηματοδότηση, είτε αξιοποιώντας την ιδιότητα των συντονιστών τους ως διαχειριστικής αρχής για ενωσιακά ή/και εθνικά ταμεία, είτε αναπτύσσοντας μηχανισμούς συντονισμού (π.χ. συνεδριάσεις με σκοπό τον συντονισμό πολιτικής, αξιολόγηση της κάλυψης των προσκλήσεων υποβολής προτάσεων, επιβεβαίωση της επιλεξιμότητας των δραστηριοτήτων των έργων κ.λπ.) με τις οντότητες που είναι αρμόδιες για την εξασφάλιση κατάλληλων ενωσιακών, εθνικών ή ιδιωτικών πηγών χρηματοδότησης, ή μέσω συνδυασμού αμφότερων.
- 32** Η Επιτροπή δεν έχει εκδώσει συγκεκριμένη καθοδήγηση που να προσδιορίζει ακριβώς το τι συνιστά κινητοποιημένη πρόσθετη χρηματοδότηση, και ιδίως τον βαθμό στον οποίο πρέπει ο συντονιστής του εκάστοτε έργου να συμμετέχει προκειμένου να θεωρηθεί ότι έχει κινητοποιηθεί επένδυση. Οι προσκλήσεις υποβολής προτάσεων ορίζουν το χρονικό πλαίσιο εντός του οποίου πρέπει να κινητοποιηθεί πρόσθετη χρηματοδότηση. Το χρονικό πλαίσιο καλύπτει τα χρήματα που δεσμεύθηκαν ή δαπανήθηκαν ακόμη και πριν από την έγκριση του έργου, όπως συνέβη για 17 από τα 22 έργα στο δείγμα μας.
- 33** Κάθε στρατηγικό έργο ακολουθεί τη δική του προσέγγιση για τον εντοπισμό πρόσθετης χρηματοδότησης και την αναφορά στοιχείων σχετικά με την κινητοποίησή της. Από τα εννέα έργα της περιόδου 2014-2020 που εξετάσαμε ενδελεχώς, μόνο σε δύο είχε χρησιμοποιηθεί ο όρος «κινητοποιημένη χρηματοδότηση» κατά τρόπο που να καλύπτει αποκλειστικά επενδύσεις των οποίων η κινητοποίηση μπορούσε να αποδοθεί άμεσα σε δραστηριότητες του έργου και του συντονιστή του. Στα υπόλοιπα επτά, οποιαδήποτε χρηματοδότηση εντός του εδαφικού ή χρονικού πλαισίου της υποκείμενης στρατηγικής είχε θεωρηθεί ως «κινητοποιημένη», ανεξάρτητα από το αν η κινητοποίηση αυτή μπορούσε ή όχι να αποδοθεί απευθείας στο έργο. Με την πρακτική αυτή δεν είναι δυνατό να καταδειχθεί η προστιθέμενη αξία που απέφεραν τα επτά αυτά έργα όσον αφορά την κινητοποίηση πρόσθετης χρηματοδότησης.
- 34** Η Επιτροπή και ο CINEA δεν επαληθεύουν αν η πρόσθετη χρηματοδότηση που αναφέρεται έχει πράγματι κινητοποιηθεί στο πλαίσιο στρατηγικών έργων. Καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι τα ποσά που αναφέρονται ως «κινητοποιημένη» χρηματοδότηση δεν είναι αξιόπιστα ούτε συγκρίσιμα και, ως εκ τούτου, δεν είναι δυνατό να παρουσιαστούν συγκεντρωτικά και κατά τρόπο συνεκτικό.
- 35** Πάντως, η Επιτροπή προέβη στη δημοσίευση συγκεντρωτικών αριθμητικών στοιχείων στην αξιολόγησή της του προγράμματος LIFE για την περίοδο 2014-2020, και υποστήριξε ότι τα 70 στρατηγικά έργα που χρηματοδοτήθηκαν κατά την εν λόγω περίοδο

κινητοποίησαν συνδυαστικά επιπλέον 31,6 δισεκατομμύρια ευρώ από μια σειρά συμπληρωματικών πηγών χρηματοδότησης⁵. Παρεμφερείς πληροφορίες δημοσιεύονται για την περίοδο προγραμματισμού 2021-2027 στις ετήσιες [δηλώσεις επιδόσεων του προγράμματος](#). Δεν θεωρούμε ούτε τα εν λόγω αριθμητικά στοιχεία αξιόπιστα, καθώς υπολογίστηκαν αθροίζοντας τις εξαιρετικά διαφορετικές τιμές που παρουσιάζονται στο [γράφημα 5](#).

Γράφημα 5 | Πώς τα στρατηγικά έργα LIFE αναφέρουν στοιχεία σχετικά με τα κινητοποιημένα κεφάλαια

Πηγή: ΕΕΣ.

36 Όλα τα έργα στο δείγμα μας κινητοποίησαν πρόσθετη χρηματοδότηση. Ωστόσο, δεν μπορέσαμε να προσδιορίσουμε τον ακριβή βαθμό της συμβολής της στην υλοποίηση της οικείας στρατηγικής, λόγω της απουσίας σαφών κατευθυντήριων γραμμών που να καθορίζουν τη φύση και τον σκοπό της εν λόγω χρηματοδότησης. Επιπλέον, δεδομένου ότι ούτε η Επιτροπή ούτε ο CINEA ελέγχουν αν η πρόσθετη χρηματοδότηση που αναφέρεται στο πλαίσιο των στρατηγικών έργων έχει πράγματι κινητοποιηθεί χάρη σε αυτά, είναι αδύνατο να παρουσιαστεί συγκεντρωτικά και κατά τρόπο συνεκτικό και να αξιολογηθεί η προστιθέμενη αξία των έργων που εξασφαλίζεται με τον τρόπο αυτό.

⁵ SWD(2024) 198 final, σ. 16.

Διάδοση των αποτελεσμάτων σε πλατφόρμες σε επίπεδο ΕΕ

- 37** Ο κανονισμός LIFE για την περίοδο 2014-2020 ανέδειξε τον ρόλο των έργων του προγράμματος στην προώθηση των τεχνολογιών που σχετίζονται με το περιβάλλον και την κλιματική αλλαγή⁶ και κάλεσε την Επιτροπή να συνεργαστεί με τα ΕΣΕ για την ανάπτυξη αυτής της πτυχής⁷. Τόνισε επίσης τη σημασία της διάδοσης και της κοινοποίησης των αποτελεσμάτων των έργων που χρηματοδοτούνται από το πρόγραμμα, ώστε να διασφαλιστεί η ευρεία πρόσβαση στις νέες γνώσεις και καινοτομίες, όπως και η αναπαραγωγή ή η προσαρμογή και μετέπειτα αξιοποίησή τους από άλλους. Εξετάσαμε τον τρόπο διάδοσης και αναπαραγωγής των αποτελεσμάτων των στρατηγικών έργων, καθώς και τις ενέργειες στις οποίες προέβη η Επιτροπή για να διευκολύνει τις διαδικασίες αυτές.
- 38** Η Επιτροπή και άλλες οντότητες που συμμετέχουν σε όλα τα στάδια της ανάπτυξης πολιτικών για το περιβάλλον και το κλίμα έχουν δημιουργήσει πολυάριθμες πλατφόρμες για ενημερωτικούς σκοπούς και για την ανταλλαγή απόψεων επί θεμάτων σχετικών με το περιβάλλον (φύση, βιοποικιλότητα, λύσεις βασισμένες στη φύση), το κλίμα (προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, μεταξύ άλλων στο αστικό περιβάλλον) και την κυκλική οικονομία.
- 39** Και για τα 12 έργα που εξετάσαμε ενδελεχώς έχουν δημιουργηθεί ιστοσελίδες στις οποίες δημοσιεύονται τα αποτελέσματά τους. Γνώσεις και αποτελέσματα ανταλλάσσονται επίσης μέσω πολυάριθμων εθνικών και διεθνών συνεδρίων και ομάδων εργασίας. Οι εταίροι των έργων ενθαρρύνονται να συμμετάσχουν σε κοινά φόρουμ και χώρους δικτύωσης, ιδίως σε διασυνοριακό επίπεδο⁸. Ωστόσο, για μόνο δύο από τα 12 αυτά έργα (**Nadapta** στην Ισπανία, **Circwaste** στη Φινλανδία) έχουν αναρτηθεί τα αποτελέσματά τους στις συναφείς ευρωπαϊκές⁹ και εθνικές πλατφόρμες, ενώ οι υπόλοιποι συντονιστές έργων αγνοούσαν ακόμη και την ύπαρξη αυτών των πλατφορμών. Διαπιστώσαμε επίσης ότι κανένα από τα τρία ΕΣΕ των οποίων τις δραστηριότητες εξετάσαμε δεν προωθεί τη χρήση των πλατφορμών της ΕΕ.

⁶ Αιτιολογική σκέψη 5 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1293/2013.

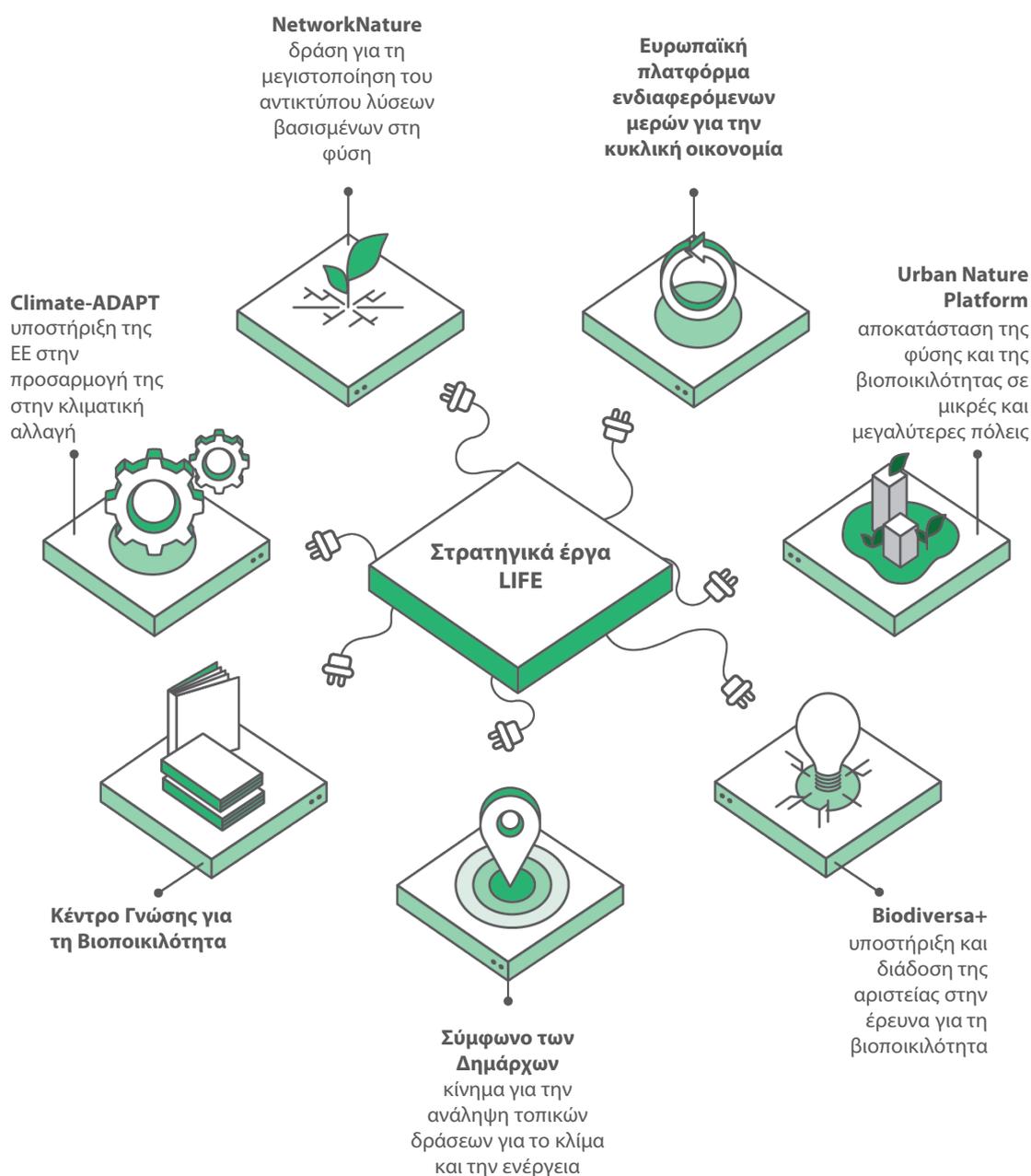
⁷ Αιτιολογική σκέψη 37 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1293/2013 και αιτιολογική σκέψη 31 του κανονισμού (ΕΕ) 2021/783.

⁸ Harju-Autti, P., Sahla, M., Rinta-Kanto, E., *LIFE integrated projects – What did we learn? Assessment of EU LIFE integrated projects 2014–2020*, εκδόσεις του Υπουργείου Περιβάλλοντος της Φινλανδίας 2023:9.

⁹ [European circular economy stakeholder platform](#) και [Climate-ADAPT](#).

40 Μολονότι τα έργα που ελέγξαμε κοινοποιούν τις γνώσεις και τα αποτελέσματά τους μέσω των ιστότοπων τους και των δικτύων εταιρικών σχέσεων, σπάνια αναζητούν δυνατότητες διάδοσης σε πανευρωπαϊκό επίπεδο. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα οι περισσότερες θεματικές πλατφόρμες σε επίπεδο ΕΕ που προσφέρονται για τον σκοπό αυτό να παραμένουν σε μεγάλο βαθμό αναξιοποίητες (*γράφημα 6*).

Γράφημα 6 | Πλατφόρμες σε επίπεδο ΕΕ που αξιοποιούνται σπάνια στο πλαίσιο των στρατηγικών έργων LIFE

Πηγή: ΕΕΣ.

- 41** Η διάδοση αποτελεί βασικό στόχο των στρατηγικών έργων LIFE. Είναι σαφώς δεδηλωμένη η ανάγκη συνεργασίας μεταξύ της Επιτροπής και των ΕΣΕ για τη βελτίωση της διάδοσης των αποτελεσμάτων, την ανταλλαγή εμπειριών και γνώσεων και την αναπαραγωγή ορθών πρακτικών σε ολόκληρη την ΕΕ. Εντούτοις, η Επιτροπή δεν προωθεί σε ΕΣΕ και σε δικαιούχους έργων τη χρήση πλατφορμών διάδοσης σε επίπεδο ΕΕ.

Προκλήσεις για τη διατήρηση των αποτελεσμάτων

- 42** Τα σχέδια After-LIFE είναι ο μηχανισμός που έχει σχεδιαστεί προκειμένου να διασφαλίζεται ότι τα οφέλη των στρατηγικών έργων διατηρούνται και μετά την αρχική περίοδο χρηματοδότησης. Αποτελούν υποχρεωτικό μέρος της τελικής αναφοράς στοιχείων για τα έργα. Πρέπει να θέτουν στόχους για την περίοδο μετά τη λήξη της χρηματοδότησης, να καθορίζουν μεθοδολογία για την επίτευξή τους και να προσδιορίζουν περαιτέρω ανάγκες και πηγές χρηματοδότησης¹⁰.
- 43** Εξετάσαμε την υφιστάμενη μεθοδολογία για την κατάρτιση των σχεδίων After-LIFE και τα σχετικά σχέδια που δημοσιεύθηκαν για δύο ολοκληρωμένα έργα στο δείγμα μας, και συνομιλήσαμε με υπαλλήλους της Επιτροπής και του CINEA και συντονιστές έργων. Κατά τον χρόνο του ελέγχου, δεν είχε ακόμη καταρτιστεί σχέδιο After-LIFE για κανένα από τα υπόλοιπα έργα που εξετάσαμε ενδελεχώς. Στο [πλαίσιο 4](#) παρουσιάζεται το περιεχόμενο των εν λόγω δύο σχεδίων After-LIFE, καθώς και παραδείγματα σχεδιασμού για βιώσιμα επακόλουθα.

Πλαίσιο 4

Παραδείγματα βιωσιμότητας των αποτελεσμάτων στρατηγικών έργων LIFE

¹⁰ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, αναφορά στοιχείων για το πρόγραμμα LIFE.

Στο πλαίσιο του έργου [Circwaste](#) που υλοποιήθηκε στη Φινλανδία συγκεντρώθηκαν δημοτικά και εθνικά δεδομένα για την υποστήριξη, την παρακολούθηση και την ανάπτυξη δεικτών ενόψει της μελλοντικής παρακολούθησης της ανακύκλωσης και της κυκλικής οικονομίας. Οι εργασίες συνεχίζονται και μετά τη λήξη του προγράμματος LIFE μέσω των εταιρικών σχέσεων, των δικτύων και των συστημάτων διαχείρισης υλικών που δημιουργήθηκαν κατά τη διάρκεια του έργου και έχουν οδηγήσει στην ανάπτυξη νέων έργων και δικτύων. Ένας [κόμβος τεχνογνωσίας για την κυκλική οικονομία](#) έχει τεθεί στην υπηρεσία επιχειρήσεων, διοικήσεων και ιδιωτών. Μερικές από τις ενέργειες που έγιναν στη μετά το LIFE περίοδο είναι, λόγω χάριν, η δρομολόγηση νέων έργων, η αλλαγή του καθεστώτος απασχόλησης του προσωπικού που απασχολήθηκε στο έργο (από έκτακτο σε μόνιμο), η συνέχιση των εργασιών ομάδων περιφερειακής συνεργασίας και η δημιουργία μιας νέας πλατφόρμας δεδομένων σχετικών με την έρευνα, την παρακολούθηση και τους δείκτες, προς υποστήριξη της έρευνας και ανάπτυξης και της λήψης αποφάσεων.

Το [Freshabit](#), ένα άλλο έργο διατήρησης της φύσης στη Φινλανδία, εστίασε στην αποκατάσταση των συστημάτων γλυκών υδάτων και των λεκανών απορροής. Το σχέδιο After-LIFE περιλαμβάνει τα εξής δύο στάδια: i) τον εντοπισμό περαιτέρω ευκαιριών ανάπτυξης σε σχέση με την παρακολούθηση, τα δίκτυα συνεργασίας, τα λειτουργικά μοντέλα και την κατάσταση των οικοτόπων· ii) τον εντοπισμό νέων ευκαιριών παρέμβασης και τον προσδιορισμό φορέων υλοποίησης και του προϋπολογισμού.

Στις δράσεις του σχεδίου After-LIFE συγκαταλέγονται η παρακολούθηση του αντικτύπου της αποκατάστασης, η δημιουργία ενός ενιαίου συστήματος διαχείρισης δεδομένων, η κατάρτιση κατευθυντήριων γραμμών και η δημόσια επικοινωνία. Τα πρακτικά μέτρα περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, τη διαχείριση των λεκανών απορροής, τη βελτίωση των οικοτόπων, την αποκατάσταση των υγροτόπων που φιλοξενούν πτηνά και την προστασία των ειδών που απειλούνται με εξαφάνιση.

Τρία έργα στην Πολωνία ([Małopolska Region](#), [AQP Silesian Sky](#) και [Podkarpackie](#)), στο πλαίσιο των οποίων υλοποιούνται περιφερειακές στρατηγικές για την ποιότητα του αέρα, επιβεβαίωσαν τη δέσμευσή τους, μεταξύ άλλων, να διατηρήσουν τις θέσεις καταρτισμένων συμβούλων σε θέματα οικολογίας, οι οποίοι θα συνεχίσουν να παρέχουν επαγγελματική υποστήριξη στους τοπικούς πληθυσμούς με σκοπό οι τελευταίοι να εξασφαλίσουν επιδοτήσεις για την αντικατάσταση των συστημάτων θέρμανσης και τη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης των κτιρίων. Θα προωθήσουν επίσης δραστηριότητες και επενδύσεις για τη βελτίωση της ποιότητας του αέρα και τη μείωση των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου, και θα εξασφαλίσουν εξωτερική χρηματοδοτική στήριξη προς τους δήμους.

- 44** Η όλη ιδέα του «After-LIFE» είναι επί του παρόντος μια ενιαία προσέγγιση που δεν διακρίνει μεταξύ των στρατηγικών και των συνήθων έργων LIFE, με τα δεύτερα να έχουν πολύ μικρότερη εμβέλεια και να επιδιώκουν διαφορετικούς στόχους. Στα **υφιστάμενα έγγραφα καθοδήγησης** δεν παρέχονται ειδικές οδηγίες προσαρμοσμένες στα στρατηγικά έργα, ενώ τα παραδείγματα που παρατίθενται, τα οποία βασίζονται σε συνήθη έργα που χρηματοδοτήθηκαν το 2011 και το 2013, παρουσιάζουν ελάχιστη πρακτική συνάφεια για τα στρατηγικά έργα.
- 45** Η Επιτροπή δεν είναι σε θέση να επιβάλει την εφαρμογή των σχεδίων After-LIFE, απουσία νομικών εργαλείων με τα οποία να διασφαλίζεται η συνέχιση των δραστηριοτήτων των έργων μετά τη λήξη της χρηματοδότησης. Ως εκ τούτου, μπορεί μόνο να εφαρμόζει τυποποιημένες διαδικασίες μη συμμόρφωσης με στόχο τη διασφάλιση της διατήρησης των αποτελεσμάτων των έργων. Η έλλειψη λογοδοσίας ως προς το περιεχόμενο των σχεδίων After-LIFE αυξάνει τον κίνδυνο οι αιτήσεις έργων να υπόσχονται περισσότερα από όσα μπορούν να επιτευχθούν από την άποψη της βιωσιμότητας των αποτελεσμάτων.
- 46** Μια άλλη αδυναμία έγκειται στο γεγονός ότι δεν είναι υποχρεωτικό οι αρχές που είναι αρμόδιες για την εκτέλεση των σχεδίων After-LIFE να συμμετέχουν στην κατάρτισή τους. Οι συντονιστές έργων εκπονούν τα σχέδια, αλλά υπάρχει κίνδυνος η διαχείριση του προϋπολογισμού και των στρατηγικών να εμπίπτει στην αρμοδιότητα άλλων οντοτήτων. Για τον λόγο αυτό, τα σχέδια After-LIFE αντικατοπτρίζουν περισσότερο φιλοδοξίες και υστερούν σε επιχειρησιακό επίπεδο.
- 47** Εν κατακλείδι, ενώ η όλη ιδέα των σχεδίων After-LIFE είναι πολύτιμη για τη διασφάλιση της βιωσιμότητας των στρατηγικών έργων, η αποτελεσματικότητά τους υπονομεύεται από την έλλειψη ειδικής καθοδήγησης, το περιθώριο που υπάρχει για διαχωρισμό των εργασιών μεταξύ φορέων κατάρτισης και υλοποίησης και την απουσία λογοδοσίας σε ό,τι αφορά την εφαρμογή των σχεδίων. Εξαιτίας των αδυναμιών αυτών, είναι υπαρκτός ο κίνδυνος τα εν λόγω σχέδια να μην καταφέρνουν να διασφαλίζουν τη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα των αποτελεσμάτων των έργων μετά τη λήξη της χρηματοδότησης από το πρόγραμμα LIFE.

Ασαφής η συμβολή των στρατηγικών έργων LIFE στην υλοποίηση των υποκείμενων στρατηγικών και στόχων της ΕΕ

- 48** Ένα καλά σχεδιασμένο σύστημα αναφοράς στοιχείων και παρακολούθησης είναι απαραίτητο για την αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας των στρατηγικών έργων. Με την παρακολούθηση και την αναφορά στοιχείων θα πρέπει να καθίσταται δυνατή τόσο η ουσιαστική παρακολούθηση της προόδου όσο και η αξιολόγηση της συμβολής των έργων στην υλοποίηση των υποκείμενων στρατηγικών και των περιβαλλοντικών και κλιματικών στόχων της ΕΕ. Εξετάσαμε κατά πόσον οι δείκτες έργου παρέχουν πληροφορίες χρήσιμες για την παρακολούθηση και την αξιολόγηση των έργων, καθώς και τον τρόπο με τον οποίο συμβάλλουν στη συνολική αξιολόγηση του προγράμματος LIFE.
- 49** Όπως για τα συνήθη έργα LIFE, η αναφορά στοιχείων είναι και για τα στρατηγικά έργα υποχρεωτική όσον αφορά τα αποτελέσματά τους, βάσει ενός συνόλου δεικτών. Η εν λόγω αναφορά στοιχείων πραγματοποιείται σε τρία στάδια: εννέα μήνες μετά την έναρξη της υλοποίησης, στα μέσα της περιόδου υλοποίησης και κατά την ολοκλήρωση του έργου. Στην πράξη, τα στρατηγικά έργα χρησιμοποιούν τους ίδιους δείκτες με τα συνήθη έργα. Οι δείκτες αυτοί εστιάζουν σε απτά και μετρήσιμα αποτελέσματα που επιτυγχάνονται κατά κανόνα στο πλαίσιο των συνήθων έργων, όπως ο αντίκτυπος στο μήκος πλωτής οδού ή σε μια χερσαία έκταση. Αν και ορισμένοι από αυτούς τους δείκτες έργου είναι συναφείς και για τα στρατηγικά έργα, δεν ενδείκνυνται για την άντληση πληροφοριών σχετικά με τους βασικούς στόχους, οι οποίοι μπορεί να αφορούν αλλαγές στη διακυβέρνηση, τη διαχείριση και τη συμμετοχή συμφεροντούχων, την ανάπτυξη ικανοτήτων και την αναπαραγωγή αποτελεσμάτων. Ως εκ τούτου, η συμβολή των στρατηγικών έργων στην υλοποίηση των στόχων αυτών δεν μετράται. Η Επιτροπή έχει επίσης αναφερθεί στο ζήτημα αυτό στις ετήσιες [δηλώσεις επιδόσεων του προγράμματος](#).
- 50** Πέραν των τυποποιημένων δεικτών, κάθε στρατηγικό έργο παρακολουθείται μέσω εξατομικευμένων δεικτών που αφορούν ειδικά τους τομείς παρέμβασης και τις ανάγκες του. Οι δείκτες αυτοί αναπτύσσονται από τους συντονιστές και περιλαμβάνονται περιοδικά στις ενδιάμεσες και τελικές εκθέσεις που υποβάλλονται στον CINEA. Συνεκτιμώνται επίσης στο πλαίσιο του μηχανισμού που σχεδιάζουν οι συντονιστές για την παρακολούθηση της υλοποίησης των επιμέρους έργων σε σχέση με τα υποκείμενα σχέδια ή στρατηγικές τους. Ωστόσο, οι εν λόγω μηχανισμοί παρακολούθησης δεν είναι συνεπείς μεταξύ τους, καθώς αναπτύσσονται με διαφορετικές προσεγγίσεις και διαφορετικά επίπεδα λεπτομέρειας. Ως εκ τούτου, η συνολική συμβολή των στρατηγικών έργων στην υλοποίηση των υποκείμενων στρατηγικών παραμένει ασαφής. Παρόλο που οι πληροφορίες αυτές είναι στη διάθεση της Επιτροπής και του CINEA, καθώς αφορούν μεμονωμένα έργα, δεν μπορούν να ομαδοποιηθούν και να χρησιμοποιηθούν για τη συλλογική αξιολόγηση των έργων ή του προγράμματος LIFE στο σύνολό του.

51 Πέραν των ανωτέρω, οποιαδήποτε αξιολόγηση της συμβολής των στρατηγικών έργων στην επίτευξη των περιβαλλοντικών και κλιματικών στόχων της ΕΕ προσκρούει και στη μεθοδολογία που εφαρμόζεται για την παρακολούθηση των επιδόσεων του προγράμματος LIFE συνολικά. Στο πρόγραμμα LIFE, οι επιδόσεις αξιολογούνται ως το άθροισμα των δεικτών έργου για όλα τα χρηματοδοτούμενα έργα, τόσο τα συνήθη όσο και τα στρατηγικά. Η προσέγγιση αυτή παρουσιάζει τα εξής μειονεκτήματα:

- οι δείκτες έργου δεν ενδείκνυνται για την άντληση πληροφοριών σχετικά με τους βασικούς στόχους των στρατηγικών έργων (σημείο 49).
- μέχρι να καταστούν διαθέσιμες οι ενδιάμεσες τιμές και να αναφερθούν από τους συντονιστές των έργων, η αξιολόγηση βασίζεται στις προβλέψεις των τιμών κατά την ολοκλήρωση του έργου· αυτό ισχύει για 19 από τους 28 δείκτες επιδόσεων του προγράμματος LIFE¹¹.

52 Ως εκ τούτου, μέχρι να υλοποιηθεί πλήρως ένα στρατηγικό έργο, η αξιολόγηση του προγράμματος LIFE βασίζεται σε αναμενόμενες τιμές, πέραν των πραγματικών ενδιάμεσων αποτελεσμάτων, εφόσον είναι διαθέσιμα. Η Επιτροπή αναγνωρίζει ότι η προσέγγιση αυτή ενέχει κινδύνους και θέτει ερμηνευτικούς περιορισμούς, καθώς υπάρχει το ενδεχόμενο τα αναμενόμενα αποτελέσματα να μην υλοποιηθούν¹². Στις ειδικές εκθέσεις σχετικά με το [πλαίσιο παρακολούθησης των επιδόσεων του μηχανισμού ανάκαμψης και ανθεκτικότητας](#) και την [πράσινη μετάβαση](#) που δημοσιεύσαμε το 2023 και το 2024 αντίστοιχα, το ΕΕΣ ήγειρε παρόμοιο ζήτημα σχετικά με την αναφορά στοιχείων βάσει εκτιμήσεων και όχι πραγματικών τιμών. Περισσότερο από 11 χρόνια μετά τη θέσπιση των στρατηγικών έργων, το σύστημα παρακολούθησης και αναφοράς στοιχείων δεν αποτυπώνει με ακρίβεια τη συμβολή τους στην επίτευξη των περιβαλλοντικών και κλιματικών στόχων της ΕΕ.

¹¹ Βλέπε «Other methodological comments» σχετικά με τους δείκτες LIFE στους [πίνακες δεδομένων επιδόσεων στις εκθέσεις της Επιτροπής για τις επιδόσεις του ΠΔΠ](#), καθώς και τη στήλη «Risks & limits and interpretation» των [μεταδεδομένων των δεικτών για την αξιολόγηση των προγραμμάτων της περιόδου 2021-2027](#).

¹² Αυτόθι.

Η παρούσα έκθεση εγκρίθηκε από το Τμήμα Ι, του οποίου προεδρεύει η Joëlle Elvinger, Μέλος του Ελεγκτικού Συνεδρίου, στο Λουξεμβούργο, κατά τη συνεδρίασή του της 12ης Νοεμβρίου 2025.

Για το Ελεγκτικό Συνέδριο

Tony Murphy
Πρόεδρος

Παράρτημα

Παράρτημα Ι – Σχετικά με τον έλεγχο

Στρατηγικά έργα LIFE – γέφυρα μεταξύ στρατηγικής και υλοποίησης

- 01** Το πρόγραμμα LIFE, που θεσπίστηκε το 1992, είναι το κύριο χρηματοδοτικό μέσο της ΕΕ για έργα που υλοποιούν τις πολιτικές της ΕΕ για το περιβάλλον και το κλίμα¹. Στηρίζει βασικές ενωσιακές πρωτοβουλίες, όπως η [Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία](#), η [στρατηγική για τη βιοποικιλότητα με ορίζοντα το 2030](#) και το [σχέδιο δράσης για την κυκλική οικονομία](#). Κατά την περίοδο 2014-2020, το πρόγραμμα LIFE διέθετε προϋπολογισμό ύψους περίπου 3,5 δισεκατομμυρίων ευρώ για συγχρηματοδότηση από την ΕΕ, ο οποίος αυξήθηκε σε περίπου 5,4 δισεκατομμύρια ευρώ την περίοδο 2021-2027.
- 02** Για να διευκολυνθεί η υλοποίηση του προγράμματος σε ολόκληρη την ΕΕ, κάθε κράτος μέλος έχει ορίσει ένα εθνικό σημείο επαφής (ΕΣΕ) για το LIFE. Πρόκειται για διοικητικές μονάδες επιφορτισμένες με την προώθηση του προγράμματος, την παροχή υποστήριξης στους αιτούντες και τους συντονιστές έργων και τη συνδρομή στη διάδοση και την αναπαραγωγή των αποτελεσμάτων των έργων ανά την ΕΕ. Οι δραστηριότητες των ΕΣΕ μπορεί να διαφέρουν σημαντικά από το ένα κράτος μέλος στο άλλο, όπως φαίνεται στο [πλαίσιο 1](#).

¹ Κατά την περίοδο προγραμματισμού 2014-2020, το πρόγραμμα διεπόταν από τον [κανονισμό \(ΕΕ\) αριθ. 1293/2013](#), ενώ την περίοδο 2021-2027 οι εφαρμοστέοι κανόνες περιλαμβάνονται στον [κανονισμό \(ΕΕ\) 2021/783](#).

Πλαίσιο 1

Εθνικά σημεία επαφής για το LIFE στην Ισπανία, την Πολωνία και τη Φινλανδία

Στην **Πολωνία**, το Εθνικό Ταμείο για την Προστασία του Περιβάλλοντος και τη Διαχείριση των Υδάτων λειτουργεί ως ΕΣΕ. Παρέχει εθνική συγχρηματοδότηση στα περισσότερα έργα LIFE, συμπεριλαμβανομένων των στρατηγικών έργων (καλύπτοντας έως και το 35 % των επιλέξιμων δαπανών), και διαδραματίζει ρόλο στην κινητροδότηση της υλοποίησης αυτού του είδους έργων.

Στη **Φινλανδία**, το ΕΣΕ υπάγεται στο Υπουργείο Περιβάλλοντος, το οποίο κατάρτισε τον εθνικό χάρτη πορείας για τα στρατηγικά έργα LIFE (**πλαίσιο 1** στο κυρίως κείμενο). Το 2023 δημοσίευσε και **έκθεση με αυτοαξιολογήσεις 54 στρατηγικών έργων**, μια πρωτοβουλία που αντικατοπτρίζει τον ρόλο του ΕΣΕ στον σχεδιασμό και την αξιολόγηση.

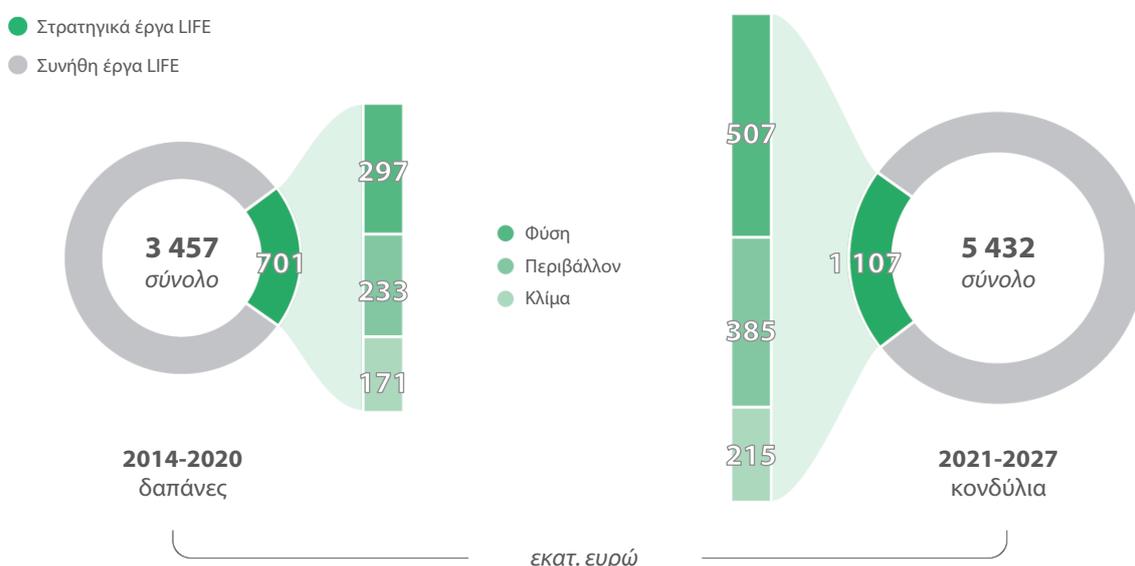
Το έργο του ΕΣΕ στην **Ισπανία** έχει ανατεθεί σε δύο μονάδες του Υπουργείου Οικολογικής Μετάβασης και Δημογραφικής Πρόκλησης, οι οποίες παρέχουν βοήθεια σε αιτούντες και συντονιστές έργων LIFE, αλλά δεν εστιάζουν ειδικά στα στρατηγικά έργα.

Πηγή: ΕΕΣ.

- 03** Η Επιτροπή εισήγαγε την έννοια των στρατηγικών έργων LIFE ενόψει της περιόδου προγραμματισμού 2014-2020. Εκείνη την περίοδο, είτε θα ξεκινούσε, βάσει προγραμματισμού, η υλοποίηση σχεδίων και στρατηγικών που απαιτούνταν από διάφορες περιβαλλοντικές οδηγίες της ΕΕ είτε δεν είχε σημειωθεί ικανοποιητική πρόοδος ως προς την ολοκλήρωσή τους. Παραδείγματος χάριν, στο πλαίσιο της **οδηγίας για τους οικότοπους** αναμενόταν η μετάβαση από τον προσδιορισμό τρόπων διατήρησης στην ενεργό διαχείριση και αποκατάσταση, ενώ αναμενόταν και η θέση σε εφαρμογή σχεδίων διαχείρισης λεκανών απορροής ποταμών βάσει της **οδηγίας-πλαισίου για τα ύδατα**.
- 04** Τα στρατηγικά έργα είναι έργα μεγάλης κλίμακας (ιδίως περιφερειακά, διαπεριφερειακά, εθνικά ή διακρατικά) που έχουν ως στόχο να συντελέσουν στην πρόοδο προς την υλοποίηση σχεδίων ή στρατηγικών για το περιβάλλον και το κλίμα που θεσπίστηκαν βάσει ειδικής νομοθεσίας ή άλλων νομικών πράξεων της ΕΕ ή, ανεξάρτητα, από τις αρχές των κρατών μελών. Κατά την περίοδο προγραμματισμού 2014-2020, ο γενικός όρος ήταν «ολοκληρωμένα έργα», αλλά κατά την περίοδο 2021-2027 αυτά χωρίστηκαν σε «στρατηγικά ολοκληρωμένα έργα» (με έμφαση στα σχέδια και στις στρατηγικές για το περιβάλλον και το κλίμα) και σε «στρατηγικά έργα για τη φύση» (με έμφαση στη διατήρηση της φύσης). Στο πλαίσιο των στρατηγικών έργων πρέπει να διασφαλίζεται η συμμετοχή συμφεροντούχων και να προωθείται η κινητοποίηση και ο συντονισμός με τουλάχιστον μία άλλη σχετική ενωσιακή, εθνική ή ιδιωτική πηγή χρηματοδότησης.

05 Κατά την περίοδο προγραμματισμού 2014-2020, το πρόγραμμα LIFE διέθεσε 701 εκατομμύρια ευρώ σε 70 στρατηγικά έργα. Την περίοδο 2021-2027, ο αντίστοιχος προϋπολογισμός ανέρχεται σε 1,1 δισεκατομμύρια ευρώ και, μέχρι στιγμής, 25 στρατηγικά έργα έχουν λάβει συγχρηματοδότηση από την ΕΕ ύψους 436 εκατομμυρίων ευρώ (*γράφημα 1*). Οι εισφορές της ΕΕ σε επιμέρους έργα κυμάνθηκαν από 7 έως 16 εκατομμύρια ευρώ την περίοδο 2014-2020 και, μέχρι στιγμής, κυμαίνονται από 10 έως 30 εκατομμύρια ευρώ για την περίοδο 2021-2027.

Γράφημα 1 | Ανάλυση των δαπανών του προγράμματος LIFE μεταξύ 2014 και 2027

06 Σε αντίθεση με τα στρατηγικά έργα, τα συνήθη έργα LIFE αποσκοπούν συνήθως στη διατήρηση συγκεκριμένων ειδών ή στη βελτίωση των περιβαλλοντικών συνθηκών σε μια περιορισμένη γεωγραφική περιοχή. Οι βασικές διαφορές σε διοικητικό επίπεδο μεταξύ των δύο ειδών έργων παρουσιάζονται στο *γράφημα 2*.

Γράφημα 2 | Σύγκριση στρατηγικών και συνήθων έργων LIFE

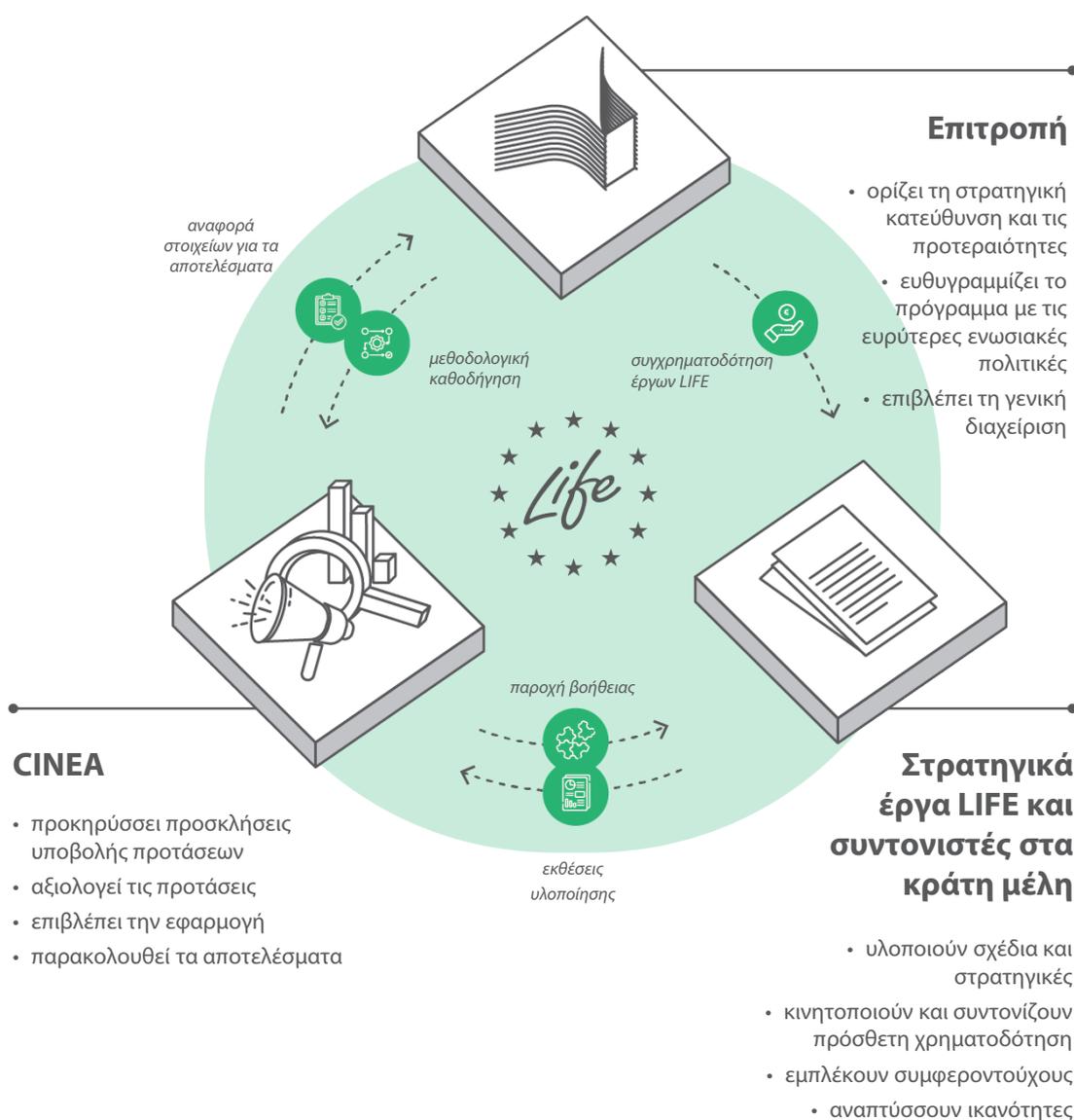
	Συνήθη έργα LIFE	Στρατηγικά έργα LIFE
 Μέση διάρκεια έργου	1-5 χρόνια	5-10 χρόνια
 Υποχρεωτική συμμετοχή συμφεροντούχων	✘	✔
 Υποχρεωτική σύνδεση με στρατηγική ή σχέδιο	✘	✔
 Υποχρεωτική ανάπτυξη ικανοτήτων	✘	✔
 Κινητοποίηση πρόσθετων κεφαλαίων	Δεν απαιτείται	Τουλάχιστον μία ακόμη ενωσιακή, εθνική ή ιδιωτική πηγή
 Συμμετοχή των αρχών	Δεν απαιτείται	Συμμετοχή στη διαχείριση του έργου οντότητας επιφορτισμένης με την εφαρμογή της στρατηγικής
 Βιωσιμότητα του έργου	Απαιτείται για τα περισσότερα έργα	Απαιτείται για όλα τα έργα , συμπεριλαμβανομένων της μακροπρόθεσμης δέσμευσης και της ανάπτυξης ικανοτήτων

Πηγή: ΕΕΣ, βάσει στοιχείων της Επιτροπής.

07 Κατά την περίοδο προγραμματισμού 2021-2027, η έννοια των στρατηγικών έργων εξελίχθηκε περαιτέρω ώστε να ευθυγραμμιστεί με βασικές πολιτικές της ΕΕ για το περιβάλλον και το κλίμα, όπως η Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία. Η χρηματοδότηση έχει αυξηθεί και η έννοια έχει διευρυνθεί πέραν των τομέων εστίασης της περιόδου 2014-2020 (φύση, ύδατα, αέρας, απόβλητα, μετριασμός της κλιματικής αλλαγής και προσαρμογή σε αυτήν), καλύπτοντας πλέον πρόσθετα σχέδια και στρατηγικές, όπως τα σχέδια δράσης για την κυκλική οικονομία, τα σχέδια διαχείρισης των κινδύνων πλημμύρας και τα σχέδια και οι δράσεις για κλιματικά ουδέτερες πόλεις.

08 Η Επιτροπή διαχειρίζεται άμεσα την υλοποίηση του προγράμματος LIFE, συμπεριλαμβανομένων των στρατηγικών έργων. Ο Εκτελεστικός Οργανισμός για το Κλίμα, τις Υποδομές και το Περιβάλλον (CINEA) επιβλέπει την πλειονότητα των επιχορηγήσεων. Οι υπεύθυνοι παρακολούθησης των έργων, που αποτελούν εξωτερικές ομάδες που αναφέρουν στοιχεία στον CINEA, βοηθούν τους εταίρους των έργων να συμμορφώνονται με τις απαιτήσεις του προγράμματος LIFE σε τομείς όπως η αναφορά χρηματοοικονομικών στοιχείων και δεικτών, και παρέχουν συμβουλές και διευκρινίσεις. Τα καθήκοντα και οι αρμοδιότητες των οργάνων της ΕΕ και των φορέων των κρατών μελών που εμπλέκονται στο πρόγραμμα LIFE παρουσιάζονται στο **γράφημα 3**.

Γράφημα 3 | Καθήκοντα και αρμοδιότητες

Πηγή: ΕΕΣ.

- 09** Στο πλαίσιο του ρόλου που έχουν να διαδραματίσουν τα στρατηγικά έργα για την ενίσχυση της αποτελεσματικότητας πρωτοβουλιών για το περιβάλλον και το κλίμα μεριμνούν για την εμπλοκή και τη δημιουργία εταιρικών σχέσεων μεταξύ ευρέος φάσματος βασικών συμφεροντούχων² που αποτελούν δυνητικούς δικαιούχους χρηματοδότησης. Αυτοί μπορεί να είναι ιδιωτικές εταιρείες, εθνικές, περιφερειακές και τοπικές αρχές, ερευνητικά ιδρύματα, οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών (όπως μη κυβερνητικές οργανώσεις) και άλλοι φορείς που είναι σε θέση να αναπτύξουν ικανότητες και να ανταλλάσσουν γνώσεις. Στις προσκλήσεις υποβολής προτάσεων των έργων αυτών ορίζεται ότι η τελική έκθεση του έργου θα περιλαμβάνει σχέδιο After-LIFE. Σκοπός του σχεδίου αυτού είναι να διασφαλίζεται ότι τα επιτεύγματα, όπως η συνεργασία μεταξύ συμφεροντούχων και οι νέες ή διευρυμένες ικανότητες, διατηρούνται πέραν της περιόδου υλοποίησης του έργου.
- 10** Προκειμένου να λειτουργήσουν ως καταλύτης για αλλαγές στην ανάπτυξη και εφαρμογή πολιτικών, τα στρατηγικά έργα προωθούν και διαδίδουν, μεταξύ άλλων, καινοτόμες λύσεις και ορθές πρακτικές όσον αφορά το περιβάλλον και την κλιματική αλλαγή³. Στόχος είναι η δημιουργία μοντέλων που μπορούν να αναπαραχθούν σε άλλες περιφέρειες και κράτη μέλη⁴. Τέλος, καταλυτική θεωρείται και η συμβολή στην κινητοποίηση και στον συντονισμό πρόσθετης χρηματοδότησης για συμπληρωματικές δραστηριότητες, ιδίως από άλλες ενωσιακές πηγές, όπως τα γεωργικά, διαρθρωτικά και ερευνητικά ταμεία, παράλληλα με τα εθνικά/περιφερειακά ταμεία ή τις ιδιωτικές επενδύσεις (*γράφημα 4*)⁵. Ο βαθμός κινητοποίησης άλλων κεφαλαίων της ΕΕ συνεκτιμάται κατά την επιλογή των έργων⁶.

² Αιτιολογική σκέψη 5 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1293/2013.

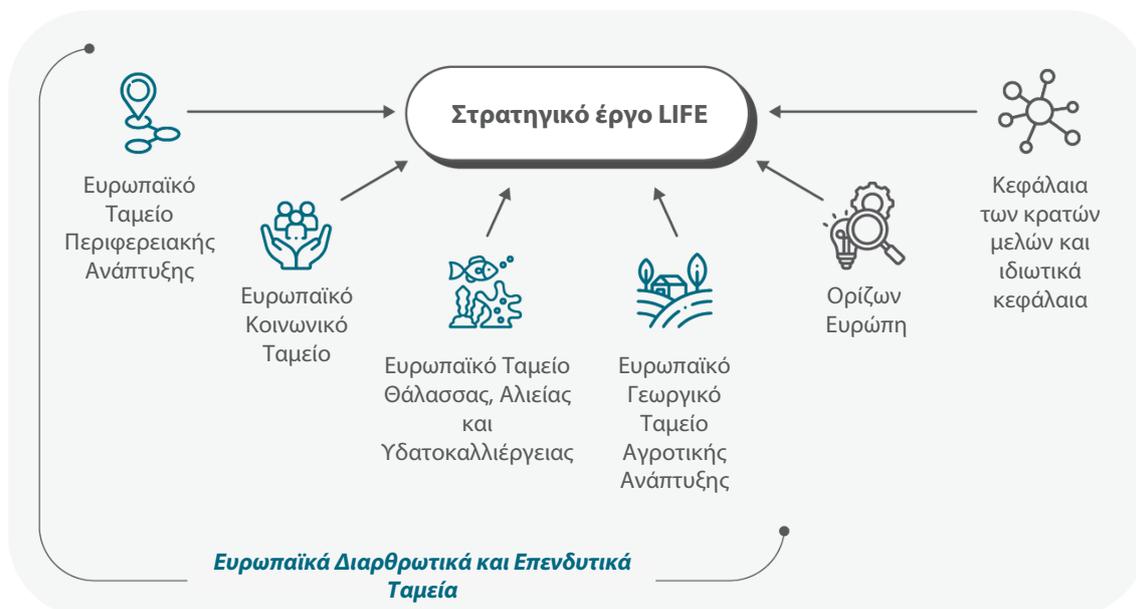
³ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, CINEA, *LIFE Integrated Projects*, 2022, σ. 1.

⁴ Αυτόθι.

⁵ Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2021), *Integrated projects*.

⁶ Αιτιολογικές σκέψεις 26-28 του κανονισμού (ΕΕ) 1293/2013.

Γράφημα 4 | Παραδείγματα πηγών συμπληρωματικής χρηματοδότησης

Πηγή: ΕΕΣ, βάσει στοιχείων της Επιτροπής.

Στόχοι, εμβέλεια και προσέγγιση του ελέγχου

11 Η Επιτροπή προωθεί τα στρατηγικά έργα LIFE στα κράτη μέλη ως μέσο διευκόλυνσης της υλοποίησης των σχεδίων και των στρατηγικών τους για το περιβάλλον και το κλίμα. Ειδικότερα, εξετάσαμε τα εξής:

- κατά πόσον η Επιτροπή είχε σχεδιάσει το πλαίσιο της ΕΕ για τα στρατηγικά έργα κατά τρόπο ώστε να μπορούν να συμβάλλουν αποτελεσματικά στην επίτευξη των περιβαλλοντικών και κλιματικών στόχων της ΕΕ·
- κατά πόσο τα στρατηγικά έργα έχουν πετύχει μέχρι στιγμής τους συγκεκριμένους δεδηλωμένους στόχους τους.

12 Αξιολογήσαμε κατά πόσον ο σχεδιασμός των στρατηγικών σχεδίων βασίστηκε στις ανάγκες που είχαν προσδιοριστεί σε σχέση με το πρόγραμμα LIFE και τα κράτη μέλη, με αποτέλεσμα να ανταποκρίνεται στον επιδιωκόμενο σκοπό. Στη συνέχεια, εξετάσαμε τον βαθμό στον οποίο τα στρατηγικά έργα λειτουργούν καταλυτικά, εστιάζοντας σε τομείς όπως η συμβολή τους στην υλοποίηση των στρατηγικών των κρατών μελών, ο συντονισμός των συμφεροντούχων, η ανάπτυξη ικανοτήτων, η διάδοση και η αναπαραγωγή αποτελεσμάτων και η κινητοποίηση πρόσθετης χρηματοδότησης.

- 13** Ο έλεγχός μας καλύπτει τις περιόδους προγραμματισμού 2014-2020 και 2021-2027. Πραγματοποιήσαμε συνεντεύξεις με υπαλλήλους της Επιτροπής και του CINEA και επισκέψεις στην Ισπανία, την Πολωνία και τη Φινλανδία προκειμένου να συζητήσουμε με τους συντονιστές έργων και με τα εθνικά σημεία επαφής του προγράμματος LIFE. Εξετάσαμε τη σχετική τεκμηρίωση, συμπεριλαμβανομένων των κανονισμών για το πρόγραμμα LIFE, των εκτιμήσεων επιπτώσεων, των εκ των υστέρων αξιολογήσεων, των πολυετών προγραμμάτων εργασίας, των προσκλήσεων υποβολής προτάσεων και των φακέλων έργων ([γράφημα 3](#)).
- 14** Ελέγξαμε δειγματοληπτικά 22 στρατηγικά έργα από τα 95 που είχαν χρηματοδοτηθεί συνολικά από το πρόγραμμα LIFE μέχρι τον Απρίλιο του 2025. Υποβάλαμε σε λεπτομερή εξέταση 12 έργα —τέσσερα από καθένα από τα τρία επιλεγμένα κράτη μέλη. Για καθένα από τα κράτη μέλη αυτά, τρία έργα προέρχονταν από την περίοδο προγραμματισμού 2014-2020 και επιλέχθηκαν με γνώμονα τη διαμόρφωση ενός ισορροπημένου δείγματος, βάσει των διαφορετικών υποπρογραμμάτων του LIFE (φύση/περιβάλλον/κλίμα), του επιπέδου στρατηγικής (εθνικό/περιφερειακό/τοπικό) και του επιπέδου ωριμότητας όσον αφορά την υλοποίηση. Το τέταρτο σε κάθε χώρα έργο επιλέχθηκε από την περίοδο 2021-2027. Πραγματοποιήσαμε έλεγχο εγγράφων σχετικά με 10 ακόμη στρατηγικά έργα σε άλλα κράτη μέλη, τα οποία έπρεπε να είχαν ολοκληρωθεί στο τέλος του 2024.
- 15** Δεν αξιολογήσαμε την ποιότητα των στρατηγικών στις οποίες βασίζονταν τα 22 έργα στο δείγμα μας. Ωστόσο, αναζητήσαμε στοιχεία που να αποδεικνύουν ότι η Επιτροπή και ο CINEA είχαν ελέγξει τη συνάφεια και την ποιότητα των στρατηγικών κατά την επαλήθευση της καταλληλότητας της χρηματοδότησης των έργων από το πρόγραμμα LIFE.

Παράρτημα II – Επισκόπηση των 22 στρατηγικών έργων LIFE στο δείγμα μας

Υπόμνημα: ● ναι ● όχι ■ δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία ● συντονιστής ● εταιρός ● τίποτα από τα δύο ● πλήρης ● μερική

	Βασικά πληροφοριακά στοιχεία		Επιλογή	Στρατηγικό έργο LIFE και υποκειμένη στρατηγική				Κινητοποίηση κεφαλαίων		Υλοποίηση		
	Περίοδος υλοποίησης (έτη)	Συνεισφορά της ΕΕ (εκατ. ευρώ)	Το πρόβλημα ήταν γνωστό κατά την αξιολόγηση;	Αριθμός εταιρών	Τομέας της στρατηγικής	Ρόλος της υπεύθυνης για την υλοποίηση της στρατηγικής οντότητας	Πλήρης ή μερική υλοποίηση της υποκειμένης στοχευόμενης στρατηγικής;	Αποκλειστικά επενδύσεις που μάλλευσε άμεσα το έργο;	Εξαιρείται η χρηματοδότηση που διατέθηκε πριν από την έγκριση του έργου;	Χρησιμοποιήθηκαν πλατφόρμες σε επίπεδο ΕΕ;	Ημερομηνία λήξης του έργου παρέμεινε αμετάβλητη;	
ΕΝΔΕΛΞΗΣ ΕΛΕΓΧΟΣ	1	10	13	✓	13	φύση	●	●	✓	✓	✗	✗
	2	9	7	✗	7	ύδατα	●	●	✓	✗	✗	✓
	3	8	9	✗	6	προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή	●	●	✗	✗	✓	✓
	4	10	10	✓	69	αέρας	●	●	✗	✗	✗	✗
	5	10	10	✓	24	προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή	●	●	✗	✓	✗	✓
	6	6	10	✓	84	αέρας	●	●	✗	✓	✗	✓
	7	7	12	✗	30	φύση	●	●	✗	✗	✗	✓
	8	7	11	✗	23	απόβλητα	●	●	✗	✗	✓	✓
	9	6	9	✗	22	μετριασμός της κλιματικής αλλαγής	●	●	✗	✗	✗	✓
	10	8	11	✗	28	προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή	●	●	○	✗	✗	✓
	11	10	14	✓	69	αέρας	●	●	○	✗	✗	✓
	12	7	12	✗	54	μετριασμός της κλιματικής αλλαγής	●	●	○	✗	✗	✓
ΕΛΕΓΧΟΣ ΒΑΣΕΙ ΕΓΓΡΑΦΩΝ	13	6	11	✗	22	φύση	●	●	○	✗	○	✓
	14	7	11	✗	7	φύση	●	●	○	✗	○	✓
	15	9	12	✓	5	ύδατα	●	●	○	✓	○	✗
	16	6	7	✗	2	προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή	●	●	○	✗	○	✓
	17	7	10	✓	32	απόβλητα	●	●	○	✗	○	✗
	18	6	10	✗	6	μετριασμός της κλιματικής αλλαγής και προσαρμογή σε αυτήν	●	●	○	✗	○	✓
	19	8	10	✗	7	φύση	●	●	○	✓	○	✓
	20	9	10	✓	18	αέρας	●	●	○	✗	○	✗
	21	7	8	✗	10	μετριασμός της κλιματικής αλλαγής και προσαρμογή σε αυτήν	●	●	○	✗	○	✓
	22	7	10	✓	7	αέρας	●	●	○	✗	○	✗

Πηγή: ΕΕΣ.

Συνομογραφίες

Συνομογραφία	Ορισμός/Επεξήγηση
CINEA	Ευρωπαϊκός Εκτελεστικός Οργανισμός για το Κλίμα, τις Υποδομές και το Περιβάλλον
ΕΣΕ	Εθνικό σημείο επαφής

Γλωσσάριο

Όρος	Ορισμός/Επεξήγηση
LIFE	Χρηματοδοτικό μέσο που στηρίζει την εφαρμογή της περιβαλλοντικής και κλιματικής πολιτικής της ΕΕ μέσω της συγχρηματοδότησης έργων στα κράτη μέλη.
Ανάπτυξη ικανοτήτων	Διαδικασία ενίσχυσης και ανάπτυξης των ικανοτήτων, των δεξιοτήτων και των πόρων ατόμων και οργανισμών με σκοπό την επίτευξη στόχων.
Βιοποικιλότητα	Η ποικιλία των ζωντανών οργανισμών που υπάρχουν εντός και μεταξύ των ειδών, καθώς και μεταξύ των οικοσυστημάτων, σε ένα συγκεκριμένο περιβάλλον.
Δηλώσεις επιδόσεων προγραμμάτων	Παράρτημα της ετήσιας έκθεσης της Επιτροπής για τη διαχείριση και τις επιδόσεις, το οποίο περιέχει επισκόπηση της εκτέλεσης και των επιδόσεων όλων των προγραμμάτων δαπανών της ΕΕ και καθιερώθηκε κατά την περίοδο 2021-2027.
Διαδικασία επί παραβάσει	Διαδικασία πολλών σταδίων με την οποία η Επιτροπή στρέφεται κατά κράτους μέλους της ΕΕ που δεν εκπληρώνει τις υποχρεώσεις που υπέχει δυνάμει της ενωσιακής νομοθεσίας.
Διαχειριστική αρχή	Εθνική, περιφερειακή ή τοπική αρχή (του δημόσιου ή του ιδιωτικού τομέα) στην οποία κράτος μέλος αναθέτει τη διαχείριση προγράμματος χρηματοδοτούμενου από την ΕΕ.
Δράση για το κλίμα	Δράση για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής και των επιπτώσεών της.
Εκτίμηση επιπτώσεων	Ανάλυση των πιθανών (εκ των προτέρων) ή των πραγματικών (εκ των υστέρων) συνεπειών μιας πρωτοβουλίας πολιτικής ή άλλης δράσης.
Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία	Τα πέντε βασικά ταμεία της ΕΕ που στήριξαν από κοινού την οικονομική ανάπτυξη σε ολόκληρη την ΕΕ την περίοδο 2014-2020: το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, το Ταμείο Συνοχής, το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας.
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο	Ταμείο της ΕΕ για τη δημιουργία ευκαιριών εκπαίδευσης και απασχόλησης, καθώς και για τη βελτίωση της κατάστασης των ατόμων που αντιμετωπίζουν τον κίνδυνο φτώχειας. Αντικαταστάθηκε από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο+.
Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας, Αλιείας και Υδατοκαλλιέργειας	Ταμείο της ΕΕ για τη στήριξη της κοινής αλιευτικής και θαλάσσιας πολιτικής της ΕΕ, καθώς και του θεματολογίου για τη διεθνή διακυβέρνηση των ωκεανών.
Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης	Ταμείο της ΕΕ για την ενίσχυση της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής στην ΕΕ, με τη χρηματοδότηση επενδύσεων που μειώνουν τις ανισορροπίες μεταξύ περιφερειών.

Κλιματική αλλαγή	Αλλαγές στο κλίμα της Γης που έχουν ως αποτέλεσμα νέα μακροπρόθεσμα καιρικά φαινόμενα.
Κυκλική οικονομία	Οικονομικό σύστημα που βασίζεται στην επαναχρησιμοποίηση, την κοινή χρήση, την επισκευή, την ανακαίνιση, την ανακατασκευή και την ανακύκλωση υλικών με σκοπό την ελαχιστοποίηση της κατανάλωσης πόρων, των αποβλήτων και των εκπομπών.
Ορίζων Ευρώπη	Το πρόγραμμα χρηματοδότησης της έρευνας και της καινοτομίας της ΕΕ για την περίοδο 2021-2027.
Στρατηγικό έργο LIFE	Έργο μεγάλης κλίμακας που χρηματοδοτείται εν μέρει από το πρόγραμμα LIFE με σκοπό την υλοποίηση στρατηγικής ή σχεδίου δράσης για το περιβάλλον ή το κλίμα που έχει αναπτυχθεί σε εθνικό ή ενωσιακό επίπεδο.
Συντονιστής στρατηγικού έργου	Οντότητα που επιβλέπει όλες τις πτυχές της διαχείρισης ενός στρατηγικού έργου LIFE, συμπεριλαμβανομένων του σχεδιασμού, της εκτέλεσης, της παρακολούθησης και της αναφοράς στοιχείων.
Σχέδιο After-LIFE	Σχέδιο που καταρτίζεται από τον συντονιστή στρατηγικού έργου LIFE, προκειμένου να διασφαλιστεί ότι τα οφέλη του έργου θα διατηρηθούν και μετά την αρχική περίοδο χρηματοδότησης.

Απαντήσεις της Επιτροπής

<https://www.eca.europa.eu/el/publications/sr-2025-25>

Χρονογραμμή

<https://www.eca.europa.eu/el/publications/sr-2025-25>

Κλιμάκιο ελέγχου

Στις ειδικές εκθέσεις του ΕΕΣ παρουσιάζονται τα αποτελέσματα των ελέγχων που διενεργεί το κλιμάκιο επί πολιτικών και προγραμμάτων της ΕΕ ή επί διαχειριστικών θεμάτων που αφορούν συγκεκριμένους τομείς του προϋπολογισμού. Το ΕΕΣ επιλέγει και σχεδιάζει τα εν λόγω ελεγκτικά έργα κατά τρόπο ώστε αυτά να αποφέρουν τον μέγιστο αντίκτυπο, λαμβανομένων υπόψη των κινδύνων για τις επιδόσεις ή για τη συμμόρφωση, του επιπέδου των σχετικών εσόδων ή δαπανών, των επικείμενων εξελίξεων και του πολιτικού και δημόσιου συμφέροντος.

Ο εν προκειμένω έλεγχος επιδόσεων διενεργήθηκε από το Τμήμα Ελέγχου Ι (Βιώσιμη χρήση των φυσικών πόρων) του οποίου προεδρεύει η Joëlle Elvinger, Μέλος του ΕΕΣ. Επικεφαλής του ελέγχου ήταν η Joëlle Elvinger, Μέλος του ΕΕΣ, συνεπικουρούμενη από την Ildikó Preiss, προϊσταμένη του ιδιαίτερου γραφείου της, τον Paolo Pesce, σύμβουλο στο ιδιαίτερο γραφείο της, τους Emmanuel Rauch και Ramona Bortnowschi, διοικητικά στελέχη, τον Milan Šmíd, υπεύθυνο έργου, τις Angelika Zych, Magdeline Owusu Agyemang και Ασημίνα Πετρή, ελέγκτριες, και τον Rogelio Abarquero Grossi, ελεγκτή. Ο Thomas Everett, η Tanja Tschurtschenthaler και ο Tomasz Surdykowski παρείχαν γλωσσική υποστήριξη και η Dunja Weibel υποστήριξη στη δημιουργία των γραφικών.

Από αριστερά: Tomasz Surdykowski, Magdeline Owusu Agyemang, Ασημίνα Πετρή, Ildikó Preiss, Dunja Weibel, Milan Šmíd, Emmanuel Rauch, Joëlle Elvinger, Paolo Pesce, Angelika Zych, Thomas Everett και Tanja Tschurtschenthaler.

ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΣ

© Ευρωπαϊκή Ένωση, 2025

Η πολιτική για την περαιτέρω χρήση εγγράφων του Ευρωπαϊκού Ελεγκτικού Συνεδρίου (ΕΕΣ) ορίζεται στην [απόφαση αριθ. 6-2019 του ΕΕΣ](#) για την πολιτική ανοικτών δεδομένων και την περαιτέρω χρήση εγγράφων.

Με εξαίρεση τις περιπτώσεις όπου ορίζεται διαφορετικά (π.χ. σε χωριστές ανακοινώσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας), το περιεχόμενο του ΕΕΣ που ανήκει στην ΕΕ παραχωρείται βάσει της άδειας [Creative Commons Attribution 4.0 International \(CC BY 4.0\)](#). Ισχύει, επομένως, ως γενικός κανόνας ότι η περαιτέρω χρήση επιτρέπεται υπό τον όρο ότι αναφέρεται η πηγή και επισημαίνονται οι αλλαγές. Κατά την περαιτέρω χρήση απαγορεύεται η διαστρέβλωση του αρχικού νοήματος ή μηνύματος των εγγράφων. Το ΕΕΣ δεν φέρει ευθύνη για οποιαδήποτε συνέπεια προερχόμενη από την περαιτέρω χρήση εγγράφων.

Εάν συγκεκριμένο περιεχόμενο αναφέρεται σε ταυτοποιήσιμα φυσικά πρόσωπα, π.χ. φωτογραφίες υπαλλήλων του ΕΕΣ, ή περιλαμβάνει έργα τρίτων, απαιτείται πρόσθετη έγκριση.

Όταν παραχωρείται η έγκριση, αυτή ακυρώνει και αντικαθιστά την ανωτέρω γενική έγκριση και αναφέρει σαφώς τυχόν περιορισμούς στη χρήση.

Για τη χρήση ή την αναπαραγωγή περιεχομένου που δεν ανήκει στην ΕΕ, μπορεί να χρειάζεται να ζητήσετε άδεια απευθείας από τους κατόχους των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας.

Φωτογραφία εξωφύλλου: © Simon Dannhauer / stock.adobe.com.

Γράφημα 5, Παράρτημα Ι γράφημα 2, Παράρτημα Ι γράφημα 4 – Εικονίδια: Τα γραφήματα αυτά σχεδιάστηκαν με τη χρήση πόρων της [Flaticon.com](#). © Freepik Company S.L. Με την επιφύλαξη παντός δικαιώματος.

Παράρτημα Ι γράφημα 3 – Εικονίδια εντός των πράσινων κύκλων: Το γράφημα σχεδιάστηκε με τη χρήση πόρων της [Flaticon.com](#). © Freepik Company S.L. Με την επιφύλαξη παντός δικαιώματος.

Το λογισμικό ή τα έγγραφα που καλύπτονται από δικαιώματα βιομηχανικής ιδιοκτησίας, όπως τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας, τα εμπορικά σήματα, τα καταχωρισμένα σχέδια, οι λογότυποι και οι επωνυμίες/ονομασίες, εξαιρούνται από την πολιτική του ΕΕΣ για την περαιτέρω χρήση.

Το σύνολο των ιστότοπων των θεσμικών οργάνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης εντός του ονόματος χώρου «europa.eu» παρέχει συνδέσμους προς ιστότοπους τρίτων. Δεδομένου ότι το ΕΕΣ δεν έχει έλεγχο επ' αυτών, σας συνιστούμε να εξετάζετε τις πολιτικές τους για την προστασία του ιδιωτικού απορρήτου και της πνευματικής ιδιοκτησίας.

Χρήση του λογότυπου του ΕΕΣ

Δεν επιτρέπεται η χρήση του λογότυπου του ΕΕΣ χωρίς την προηγούμενη σύμφωνη γνώμη του οργάνου.

HTML	ISBN 978-92-849-6102-3	ISSN 1977-5660	doi:10.2865/0263790	QJ-01-25-059-EL-Q
PDF	ISBN 978-92-849-6103-0	ISSN 1977-5660	doi:10.2865/5753496	QJ-01-25-059-EL-N

Παραπομπή στην παρούσα έκθεση να γίνεται ως εξής:

Ευρωπαϊκό Ελεγκτικό Συνέδριο, [ειδική έκθεση 25/2025](#), με τίτλο «Στρατηγικά έργα LIFE – Γεφυρώνουν το χάσμα μεταξύ στρατηγικής και υλοποίησης, όμως ο αντίκτυπός τους δεν είναι απόλυτα ξεκάθαρος», Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2025.

Το πρόγραμμα LIFE συστάθηκε με σκοπό την αντιμετώπιση διαφόρων περιβαλλοντικών και κλιματικών προκλήσεων που καλείται να διαχειριστεί η ΕΕ, συμπεριλαμβανομένων της ρύπανσης του αέρα και των υδάτων, της απώλειας βιοποικιλότητας και της κλιματικής αλλαγής. Τα στρατηγικά έργα LIFE υποστηρίζουν τα κράτη μέλη στην υλοποίηση στρατηγικών για την αντιμετώπιση των εν λόγω προκλήσεων. Στο πλαίσιο του ελέγχου μας αξιολογήσαμε κατά πόσο τα έργα αυτά σχεδιάστηκαν με τρόπο που να επιτρέπει την επίτευξη των στόχων τους, καθώς και το τι συνέβη στην πράξη. Διαπιστώσαμε ότι τα στρατηγικά έργα LIFE ενθαρρύνουν τη συνεργασία και προσελκύουν πρόσθετη χρηματοδότηση, υπάρχουν όμως αδυναμίες όσον αφορά την προτεραιοποίηση των αναγκών, την παρακολούθηση και την κοινοποίηση των αποτελεσμάτων. Επιπλέον, ο αντίκτυπος και η βιωσιμότητα των επακόλουθων των έργων είναι συχνά ασαφείς. Συνιστούμε τον προσδιορισμό σαφέστερων κριτηρίων για την επιλογή των έργων, την παροχή καλύτερης καθοδήγησης, την ανταλλαγή ορθών πρακτικών σε μεγαλύτερο βαθμό και την κατάρτιση περισσότερο εμπειριστατωμένων σχεδίων για τη διασφάλιση της διατήρησης των αποτελεσμάτων πέραν της περιόδου χρηματοδότησης.

Ειδική έκθεση του ΕΕΣ υποβαλλόμενη δυνάμει του άρθρου 287, παράγραφος 4, δεύτερο εδάφιο, ΣΛΕΕ.

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ
ΕΛΕΓΚΤΙΚΟ
ΣΥΝΕΔΡΙΟ

Υπηρεσία Εκδόσεων
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΕΛΕΓΚΤΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ
12, rue Alcide De Gasperi
1615 Luxembourg
ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟ

Τηλ. +352 4398-1

Πληροφορίες: eca.europa.eu/el/contact
Ιστότοπος: eca.europa.eu
Μέσα κοινωνικής δικτύωσης: @EUauditors